

יד
מהרי"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

השיעור נמסר
במוצאי שבת-קודש
אחרי מות וקדושים
אייר התשפ"ה בשל"ו
בבית המדרש פעולת צדיק
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

ביאור המאמר במדרש רות (זוהר חדש) אשרי מי שתלמודו מתקיים בידו וכו', והמעשה המובא שם עם רבי יוסי בנו של רבי חסדא וכו', ממנו אחד המקורות לעניין ה'הילולא' שעושים ביום פטירת גדולי ישראל. וזהו אחד מן הטעמים שהביא מהרי"ן זיע"א, לבאר מנהגינו שאומ' את פסוקי ויעל וגו' בשמחת תורה, בנעימת השירה.

על פי האמור לעיל, הננו עושים בכל שנה ושנה את הילולת מהרי"ן ביום פטירתו, כ"ח בניסן. ביאור חילוקי הדעות לגבי השאלה, האם מותר לבטל תורה בשביל להשתתף בהילולת רשב"י במירון בל"ג בעומר, ודעת מרן שליט"א בעניין זה.

מעשה שהיה באחד הצדיקים, שראה יהודי ניצול שואה אשר היה עצוב ועישן סיגריה בשב"ק וכו', איך קירב אותו. מו"מ בשאלה האם מחלל שבת בפרהסיא יכול להיות שליח ציבור, כמו שדן הגר"י זילברשטיין שליט"א על פי הסיפור הזה, הערה על ראייתו מהגמרא בשבת לגבי אותו גוי שבא לפני שמאי והלל שיגירוהו על מנת שילמד רק תורה שבכתב וכו', הערה על ביאור האיגרות משה בדברי רש"י בגמ' שם, לגבי ההבדל שבין אותו גוי לבין כופר, והשלמה לעניין גדולה עבירה לשמה'. התחלת תשובה לשואל לגבי תפירת יריעות ישנות של ס"ת לצורך ספרי תורה לילדים קטנים, שיקיפו וירקדו עמהם בשמחת תורה. בירור דין קבורת ספרי תורה בלויים אצל קבר ת"ח, ומהו הדין לגבי שאר ספרי קודש.

בעניין השיר 'לכבוד התנא האלהי, רבי שמעון בר יוחאי', מגבית לטובת הוצאת החוברת המתריעה על החירוף והגידוף כשהוגים את הה"א בפתח, תמורת חירק.

כל הזכויות שמורות למרן שליט"א

השיעור יוצא לאור ע"י מוסדות יד מהרי"ן – בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: y5358404@gmail.com

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בקו "קול יהודי תימן" ובחברות "שערי יצחק" – 785

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת.

השם יוזכר בל"ג בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א, וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.

פרטים בטלפון: 050-4140741.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ברוך הוא

כל משאלות ליבם וליבכם וליבנו לטובה ולברכה, אכ"ר.

בשם רחמן.

השיעור מוקדש לעילוי נשמת רבי זכריה נגר ז"ל ומרת כדיה נגר ע"ה, ומרת יונה אושרי ע"ה. תנצב"ה. ולהצלחת מרת ליאת בידני שתחי, מהעיר תל מונד ת"ו.

וכן מוקדש השיעור ע"י החפץ בעילום שמו הי"ו, מארצות הברית, להצלחתו ולהצלחת נות ביתו וכל בני משפחתו, ולהצלחת ולרפואת הילד יוסף איתן בן חיים הי"ו. בעבור שהתנדבו שניהם למסדות יד מהרי"ץ.

וכן השיעור מוקדש על ידי רבי שאול בן רחמים הי"ו, מארצות הברית, להצלחתו בכל העניינים ונחת מכל יוצאי חלציו.

וכמרכן השיעור מוקדש על ידי ידידנו היקר כש"ת רבי חן בן שלמה הי"ו, מארצות הברית, להצלחה מרובה בפרנסה בשפע רב ומנוחת הנפש, ושיריה רוב נחת מכל יוצאי חלציו יחד עם רעייתו החשובה. ירבו כמותם בישראל, וחסד הי"ת יחופף עליהם. בעבור שהתנדבו – שני האחרונים – לכולל נתיבות מהרי"ץ.

המקום ברוך הוא ירצה נדבתם, ויברך מעשה ידיהם, ומכל צרה ונוק יצילם, וישלח ברכה רווחה והצלחה בכל מעשי ידיהם, וימלא כל משאלות ליבם וליבכם וליבנו לטובה ולברכה, אכ"ר.

ביאור המאמר במדרש רות (זוהר חדש) אשרי מי שתלמודו מתקיים בידו וכו', והמעשה המובא שם עם רבי יוסי בנו של רבי חסדא וכו', ממנו אחד המקורות לעניין ה'הילולא' שעושים ביום פטירת גדולי ישראל. וזהו אחד מן הטעמים שהביא מהרי"ץ זיע"א, לבאר מנהגינו שאומ' את פסוקי ויעל וגו' בשמחת תורה, בנעימת השירה.

במדרש רות, אשר בזוהר חדש [דף ק"א ע"ב], מובא בזה"ל, אשרי מי שתלמודו מתקיים בידו, בזמן שהולך לבית עולמו. שאפילו בקבר, שפתותיו רוחשות, והם שושנים. אל תקרי שושנים, אלא שושנים. מפני שתורתו מגינה עליו. הדא הוא דכתיב, בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ [משלי ו', כ"ב].

בדרך כלל, הננו מכירים ויודעים את המאמר של רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, המובא בגמרא יבמות [דף צו.], וכן בבכורות [דף לא:], כל תלמיד חכם שאומרים שמועה בשמו – כשאומרים בעולמנו דברי תורה שהוא אמר בחייו – שפתותיו דובבות בקבר, שנאמר [שיר השירים ז', י'] דֹּבֶב שִׁפְתֵי יְשָׁנִים.

כי תלמידי חכמים, אין להם מנוחה אפילו בקבר, ע"ד שדרשו חז"ל מפסוק ילכו מחיל אל חיל. וז"ל מהרי"ץ בע"ח [ח"א דף כב:], יעלו חסידים בכבוד. היא התורה, שנאמר כְּבוֹד חֲכָמִים יִנָּחֵל [משלי ג', ל"ה]. ירננו על משכבותם. אפילו בקבר. כאז"ל תלמידי חכמים אין להם מנוחה, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. כי אפילו בקבר, שפתותיהם נעות תורה ע"כ. והרחבנו בזה כבר לגבי קדיש דעתיד.

ולפי המאמר במדרש רות דלעיל משמע, כי זהו לאו דוקא כאשר אומרים דבר משמו, אלא מיד כשהוא הולך אל קברו, שפתותיו 'ששונים'. וע"ע בשערי זוהר על מס' יבמות שם דף ס"ח ע"ד.

וכך גם יוצא לפי המעשה המובא בהמשך בזה"ל, כי הא דרבי חסדא, כשנפטר לעולמו, הלך רבי יוסי בריה, וְבֵת תַּמֵּן עַל קַבְרִיהָ בְּלִילִיא. רבי יוסי, בנו של רבי חסדא, הלך ולן שם על הקבר.

שמע מגו קבריה, חדוה דכתות כתות, דמתכנפי וקאמרי, נזייל לחדותא דהלולא דאורייתא דרבי חסדא. ואפילו מלאכי השרת מתכנפי למיחדי בהדיה.

זהו אחד המקורות, לענייני ה'הילולא'. ישנם כמה וכמה מקורות, אולם כעת הנני מדבר רק על זה, 'חדותא דהלולא דאורייתא דרבי חסדא'.

שמע דהו אמרינן – רבי יוסי שומע הכל, לכן שמע את אותן נשמות של מתים, חוץ מן המלאכים, והם טענו – מה לחיי בחדוה דילן הכא? מה באו לכאן אנשים מהעולם הזה? מה הם קשורים אל השמחה שלנו.

ילעזן באורייתא בההוא עלמא. שילכו לעסוק בתורה, בעולם שלהם. דבר ההילולא שלנו, אינו קשור אליהם.

א"ל, בְּרִי, זֵיל מֵהָכָא, וקיים תלמודך. בעיקבות כך, רבי חסדא, אף שהוא כבר נפטר, אמר לבנו רבי יוסי, תלך ללמוד.

דזכאה איהו, מאן דאתי הכא ותלמודו בידו. דהא אפילו מלאכי השרת לא יכלין לקרבא

מהרי"ץ כותב על כך שלשה טעמים נחמדים, והטעם השלישי הוא, כי זהו 'הילולא'.

אמנם 'הילולא' ממש זה ביום הפטירה, והרי משה רבינו לא נפטר בשמחת תורה, אלא בז' באדר, אבל כיון שסוף סוף קוראים עכשיו על הפטירה שלו, זהו משהו בעין הילולא.

וז"ל מהרי"ץ שם, טעם שלישי, ע"פ מ"ש הגאלאנטי בספר קול בוכים דף צ"ח וז"ל, שבשעת פטירת הצדיק, מתעוררים כל מעשיו הטובים שעשה, וכל התורה שעסק בה וכו' וכולם חוזרים ומתחדשים. זהו עניין ההילולא, ביום הפטירה שלו.

והוא בסוד שאמר בפרשת ויחי בזוהר, בהלולא רבא דר"ש – דרבי שמעון בר יוחאי – תהא מתקן פתוריה, שנ' לר' יצחק וכו', כי בודאי הוא הלולא רבא.

וכן איתא במדרש רות – זהו מה שהבאנו לעיל – כשנפטר ר' חסדאי, הלך ר' יוסי בריה ובת תמן בבי קברי. ההוא ליליא, שמע מגו חדוון דכתות כתות דמתכנפי, והו' אמרין נזיל בחדוותא דהלולא דאורייתא דר' חסדאי וכו', ע"ש מעשה נפלא ממעלת מורינו מהרר"י קארו זצוק"ל.

מוסיף מהרי"ץ ואומר, ויש עוד לאלוה מילין טעמים נכבדים – כתבתי שלשה טעמים, אבל ישנם עוד טעמים – ובמה שכתבנו די ליישב המנהג ודו"ק.

אנחנו מצטערים, כי מהר"ץ עצר פה. ראיתי כאן בכתב יד קדשו, שהוא התחיל לכתוב עוד המשך, אבל אח"כ הוא גירד זאת. אינני יודע, מדוע הוא הפסיק תוך כדי הכתיבה. ברם לכל הפחות, זכינו לג' הטעמים שהוא כתב.

על פי האמור לעיל, הננו עושים בכל שנה ושנה את הילולת מהרי"ץ ביום פטירתו, כ"ח בניסן. ביאור חילוקי הדעות לגבי השאלה, האם מותר לבטל תורה בשביל להשתתף בהילולת רשב"י במירון בל"ג בעומר, ודעת מרן שליט"א בעניין זה.

ועל פי האמור לעיל, הננו עושים את הילולת מהרי"ץ, כבר במשך עשרות שנים, ביום כ"ח

ליה. תלך לעסוק בתורה, שתלמודך יתקיים בידך, ואז אפי' מלאכי השרת לא יוכלו להתקרב אליך. כי עי"ז אתה תהיה מוגן ושמור.

זיל ואמור ליה לרבי חגי, דיגמור תלמודיה, דביום פלוני ייתי הכא. לך תגיד לרבי חגי, שישלים את לימודו, כי ביום כך וכך, הוא אמור כבר להסתלק מן העוה"ז, להגיע אלינו. אדהכי דהוה משתעי בהדיה, סלקוהו לרבי חסדא למתיבתא עילאה. וקם רבי יוסי בריה, ואזיל, וחוי להון לחבריא.

א"ל רבי יהודאי, אלמלא רבי יוסי את, כדאי הוית לאתענשא תמן.

אילולי שאתה רבי יוסי, היה מגיע לך עונש מיד שם בבית הקברות. כנראה מפני, מה אתה הולך ללון בקבר? וכי הינך ח"ו 'דורש אל המתים'? ועוד, הרי זהו מקום מסוכן. בית הקברות. או מפני שזהו כמו המשוגעים. הרי אחד מסימני המשוגעים הוא, 'הלן בבית הקברות'. שוטה. עי' ריש מסכת חולין, ובש"ע יו"ד סימן א' סעיף ה'. סכנת נפשות. לכן הוא אמר לו, כי ח"ו הוא היה עלול להסתכן. רק שאתה, זכות התורה הגינה עליך.

א"ל, בגין צערא דאבא, אזלית ושמעית כל האיי. הוא ענה לו, דכיון שהוא היה כ"כ כואב, היה בצער גדול על פטירת אביו, לכן הלך להיות על ידו. ואין אדם נתפס על צערו. לא היו לו כוונות אחרות.

קרא ר' יונתן עליה דרבי חסדא, וְשִׁכְבָּתָּ וְעָרְבָה שְׁנָתָךְ [משלי ג', כ"ד]. והאיי קרא אחרנא, מְתוּקָה שְׁנַת הָעֵבֶד, אִם מְעֻט וְאִם הָרְבִּה יֹאכֵל [קהלת ה', י"א].

*

מהרי"ץ זיע"א מביא את המאמר הנז"ל, בעין חיים חלק שני [תפילת שמיני עצרת, דף פ"ד ע"א], בעניין שמחת תורה.

זהו הטעם השלישי שהוא מביא למנהג שלנו, שבשמחת תורה קוראים את פסוקי ויעל משה וגו', בניגון שירת הים. לכאורה, וכי זאת ג"כ שירה? על מה השמחה? הרי קוראים אז שמש רבינו ע"ה מת, א"כ 'קינה מבעי ליה'?

בניסן, בכל שנה ושנה. כי הסכימה דעתו, דעת עליון, לעניין ההילולא.

ומן השמים, לאחר שאנחנו היינו עושים הילולות, התגלה פתאום כי במשפחה של מהרי"ץ, הדבר הזה היה מקובל. למרות שאצל אבותינו, אף אחד לא עשה זאת, לא שמענו דברים כאלה, ברם התגלה הדבר בכת"י של אחיו הגדול, מהר"ר שלמה זצ"ל.

הרי מהרי"ץ, שזהו כמהר"ר יחיא צאלח, בה"ר יוסף, בן כמהר"ר צאלח, שזהו בעל הספר פרי צדיק, המפורסם בשם מהר"ץ.

אחיו של מהרי"ץ, כתב בזה"ל – הבאנו זאת בס"ד בסוף מאמר 'מסלול ודרך' [עמ' 20], וּבדרשת הילולת מהרי"ץ שנת התשע"ג בשכ"ד] – בעזרת ה' יתברך. נולד בני צאלח נר"ו יא"ר, ואורו יזהיר, ליל ראשון כ"ד כסלו בקי"א (לשטרות, ה'תק"ס ליצירה), שהוא ליל הילולא דְמָר זְקֵנִי כמוהר"ר צאלח ן' יחיא זלה"ה – זהו מהר"ץ, בעל פרי צדיק – וזכותו תעמוד לנו ולבנינו עד עולם, אמן כן יהי רצון.

כך הוא כותב, שזהו ליל הילולא' של מהר"ץ.

[מה שכתב ליל הילולא של מר זקני, העיר כאן ידידנו הרה"ג איתמר חיים כהן שליט"א כי יש לעיין שמא אין מכאן ראיה שעשו אז משהו, רק קרא כך ליום הזה, על שם ההילולא שיש אז בעולם העליון עכ"ל].

ואמנם אין לנו לעת עתה ידיעה נוספת ומפורטת בזה, אבל מסתברא כיון שנתברר שנתקבל אצלם השם על-פי הקבלה, הנה כבר כתב הרמ"ע בס' כנפי יונה ח"ב סי' צ"ב כי סוד הילולא דצדיקא הוא שביום פטירתו אין עסק בכל העולמות כי אם במעשיו הטובים ובתורתו שחידש יעו"ש, א"כ מסתברא שגם בעוה"ז, לפעול אתערותא דלתתא. וכמו שמפורש בספרים רבים לעסוק אז בתורתו, וחלקם הבאנו באור ישראל גליון ו' ניסן התשמ"ט ב"ש, דף ג' ד'. וגם הרי אפילו לפי הפשט מצינו שהעלה רש"י ביבמות דף קכב. בתשו' הגאונים מצאתי, כל הנך ריגלי

דאמוראי, היינו יום שמת בו אדם גדול, קובעים אותו לכבודו. ומדי שנה בשנה, כשמגיע אותו יום, מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו, ובאים על קברו עם שאר העם, להושיב ישיבה שם יעו"ש. יב"ן].

זכינו ומן השמים כיוונו אותנו, כי בכל אופן כי היא ג"כ דעת מהרי"ץ עצמו.

*

אבל, ידידנו הרב עידן סיאני הי"ו, מבית שמש ת"ו, חתנו של ידידנו הרב ליאור מאיר מעלם הי"ו מרכסים – הוא שמע שאמרתי זאת שם בעיר רכסים בדרשה בליל שבת קודש שמיני – אמר לי, פתחתי את הספר זוהר חדש שם, את מה שמהרי"ץ הביא, ומשם הנני מבין כי אין ללכת להשתתף בהילולא. כי הוא שמע שהיו אומרים, מה לחיי בחדוה דילן הכא? ילעון באורייתא בההוא עלמא. תלכו ללמוד. צריכים לעסוק בתורה. לא ל'הילולא'.

אמרתי לו, כי הנני שומע את השאלה, ואנחנו נעיין ונראה מה להשיב.

*

האמת היא, כי בנושא הזה של הילולות רשב"י, שעושים שם על הציון שמחה גדולה וכו', נחלקו כבר הדעות האם מותר לבטל תורה בשביל זה, או שלא? וב'שורה התחתונה, הנני רואה כי ישנם כאן הבדלים בהשקפה, בהסתכלות, בדרך, בין הליטאים לבין חסידי הבעש"ט. ה'חסידים' נמשכו אחרי הספרדים, הרי עניין ההילולא דרשב"י התחיל כבר מלפני כמה מאות שנים. הספרדים והחסידים משקיעים זמן, ללכת ולשמוח בהילולות של צדיקים, ובפרט בהילולת רבי שמעון בר יוחאי. והליטאים אומרים, לא. זהו ביטול תורה.

עיינתי קצת בספרים, לראות מה מדברים על זה, ואביא בפניכם מעט, כמה 'ראשי פרקים'. למשל, המשגיח דישיבת קול תורה, הרה"ג יצחק ירוחם בורדיאנסקי [הובא בקובץ שיחות דף שפ"א התשע"ו] אמר כך, חבל על כל יום. כל יום אפשר להתעלות ולזכות לנצח

בספר דעה חכמה לנפשך [שיחות קודש התש"פ, דף ל' אות ג'] להרה"ג יצחק מאיר מורגנשטרן, הביא בזה"ל, יש מרבני הדור שכתבו בספריהם, שדעת תורה היא שלא לנסוע למירון בל"ג בעומר, מפני ביטול תורה.

ואמר בזה, שכידוע כבר דן זקינו החת"ס בענין זה דעל"ה למירון בל"ג בעומר, בתשובתו הידועה [יו"ד סי' רל"ג]. שכתב שם, לא ארצה להתחבר עמהם בזה, לקבוע מועד שלא נעשה בו נס, ולא הוזכר בש"ס ופוסקים בשום מקום ורמז רמיזה. ומסיים, דלעשות יום שמחה והדלקה, ובמקום ידוע דוקא, שיהיה תל תלפיות שהכל נפנים לשם, לא ידעתי אם רשאים לעשות כן עיי"ש.

ואמנם חזינן מדברי החת"ס, שאף שמאריך לפרש טעמו, מדוע אין רוצה להתחבר למנהג זה, מ"מ אינו מזכיר רמז לחשש ביטול תורה במנהג זה (אף שהעליה למירון בימים ההם, היתה בקושי הרבה יותר גדול מבימינו, וגרמה לביטול תורה למשך זמן יותר גדול) – כמה ימים, אולי כמה שבועות לפעמים – ומוכח מהחת"ס שאין בזה חשש ביטול תורה.

אך סוכ"ס – סוף כל סוף – יש בדברי החת"ס לימוד זכות על אלו שנמנעים מלקיים מנהג ישראל הקדום, לעלות למירון בל"ג בעומר, [שכידוע כבר מעיד על מנהג זה רבינו האריז"ל בשער הכוונות (ענין ספירת העומר דרוש י"ב דף פ"ז ע"א)].

תשמעו הסבר מעניין, איך הוא 'תפס' את העניין, וריחמו משמים, על אלו שנמנעים מקיום מנהג ק' זה, ודאגו שיהא גם להם עמוד גדול לסמוך עליו, והוא דברי החת"ס זי"ע. שישענו עליו, כי הוא אומר שלא ללכת.

אך כמובן, כל המאות אלפים (כן ירבו) שמקיימים מנהג ישראל הקדום והק' הזה, אין להם כלל לחשוש מביטול תורה [כשלומדים בדרך כפי יכלתם, אף שא"א ללמוד באותה השלימות כמו שהיו לומדים בביהמ"ד ובסדרים הרגילים שלהם].

נצחים. רבותינו גדולי ישראל, לא נסעו למירון בל"ג בעומר. ושאלו אותם, למה הם לא נוסעים להילולא דרשב"י? אמרו, "חבל על יום של ביטול תורה". יום של תורה, זה נצח נצחים. כל ההילולא דרשב"י צועקת מה זה יום של תורה. ולנסוע להילולא דרשב"י ולהפסיד יום של תורה, זה תרתי דסתרי.

מעניין, כי גם דוקא האדמו"ר מסאטמר, הוא כנראה חושש בזה, כפי שכתבו תלמידיו בגינת ורדים [קובץ כ', דף ל"ג].

מובא שם בזה"ל, והנה מספרים ממנו – דהיינו מהאדמו"ר מסאטמר, כמהר"ר יואל – מופתים וענינים, אבל ביותר צריכים לספר מה שיכולים ללמוד ממנו. ולדוגמא בענין הנקיות, שהיה להפליא. וכן בכל תשובה ומענה שנתן לכל אחד, שהיה הכל שקול ומנוי עפ"י תורה.

ובאמת חשבתי, שאם הייתי יכול לשאול אותו, אם יש מקום לביטול תורה של-ישיבה למשך ג' ימים בקשר ליומא דהילולא, איני יודע מה היה התשובה בזה.

אבל ברור, שמי שרוצה שיהיה לו חלק ביומא דהילולא, צריך לזכור שיהיה הנהגתו בימים אלו, כפי שמתאים לזכרוננו הבהיר של בעל ההילולא. וגם אם רוצים ליסע אל הציון. אבל יזהרו מאד, שלא יצא מכל זה ביטול תורה שלא לצורך, בנסיעות פה ושם. מה שצריך, צריך. אבל אל תעשה 'על הדרך' עוד ביטול תורה.

כי בעל ההילולא – רשב"י – הקריב כל ימי חייו בעד התורה. ובודאי שאינו מגיע לו שיהיה הוא הגורם, אפילו בגרמא דגרמא, לביטול תורה ח"ו. וגם ישתדלו מאד להתנהג כהוגן במשך כל הזמן, ולא לבטל הזמן באפס דבר. כגון, אם אפשר בנסיעה לדבר בלימוד. מה שיותר למעט ביטול תורה. או ח"ו להתפלל אחר זמן תפילה, כי כל זה הוא בניגוד למה שאנו רוצים להמשיך מה שראינו אצלנו, ומה שקיבלנו ממנו.

בנ"י החיים בעוה"ז, שבכת זה יהא בכוחם אף לחדש ייחודים חדשים.

וא"כ דווקא בכח הנסיעה הזאת, של רבי רבבות אלפי בני ישראל אל הרשב"י, שמתקשרים אליו באהבה עצומה ומשתתפים בשמחתו (כהבת-קול שקראה, "עולו ואתו ואתפנשו להילולא דרבי שמעון" [אֲדָרָא זוטא דף רצ"ו ע"ב]), מסייעים בעדו לקיים הבטחתו הק', לפעול שלא תשתכח ח"ו התורה מישראל. וא"כ הוי נסיעה זו, קיום התורה, ולא ח"ו ביטול תורה.

מצד שני, הוא הוסיף לדבר על דברי זקינו החת"ס הנ"ל, שאף שנראה כאילו שמפקפק על המנהג, מ"מ מבליע בתוך דבריו דברי חיזוק ועידוד למנהג הק', וכמש"כ בפירוש בתחילת דבריו, "שמעתי דאכשור דרא [צ"ל אֲכָשׁוּר דְרִי, או אֲכָשֶׁר דְרָא, שאז הוא לשון יחיד. יב"ן], וממרחק יבואו ידרשו את ה' ביום ל"ג בעומר בהילולא דרשב"י, כי כל כוונתם לשם שמים, ושכרם רב בלי ספק, ע"ד – על דרך – ודיגול"ו ודליק"ו נרות עלי אהבה" וכו'.

ורואים מכל זה, איך שבאמת בפנימיות, היה מנהג זה חביב על החת"ס, שמרבה כ"כ לחזקו לפני שמפקפק בו. וכותב שבמנהג זה, הרי הם דורשים את ה'. החת"ס לא זלזל במנהג הזה. אדרבה, תחילה הוא מחזק ומעודד את זאת. ורק לאחר מכן, הוא מפקפק.

שזה בבחי' דברי הזוה"ק [פר' בא דף ל"ח ע"א] שמשוה העליה לרגל, לעליה אל הרשב"י. ואומר על הפסוק, שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון י"י, מאן 'פני האדון י"י'? דא רשב"י. דמאן דאיהו דכורא מן דכרניא, בעי לאתחזאה קמיה.

*

בהמשך מובא [בדף ל"ב, אות ז'] כך, ואמר מורנו, שנראה שהרשב"י רוצה שיבואו כולם אל שמחתו. וכמו שרואים בימינו, שאף רבים מאלו שנראה שכאילו פרקו מעליהם תומ"צ

הוא מדגיש זאת, שילמדו תוך כדי הנסיעה, מה שאפשר לעשות חיזוקים בזה. ובפרט בזמנינו שאפשר להשמיע קלטות. לא חסר. הערה מהקהל: ישנם תכניות שעושים לנוסעים, לשמוע בדרך, וגובים על זה כסף. מתקשרים לקו מסויים ונרשמים.

תגובת מרן שליט"א: טוב מאד. א"כ כבר דאגו לכך. ברוך ה'. לנצל את הטכנולוגיה הקיימת כיום, בשביל הדבר הזה. אולם בזמנם, עדיין לא היתה את האפשרות הזאת.

שמנהג ישראל – תורה היא [וכדברי זקינו הגה"ק היערות דבש זי"ע (הובא בטעמי המנהגים עמוד ת"ק בקו"א) על מנהג ישראל שלא ללמוד בזמן הניטל – הרי האשכנזים, ב'ליל ניטל' אינם לומדים תורה [עייין בשיעור מוצש"ק פקודי התשע"ט, ובתשובת מרן שליט"א שפורסמה בעלון יניב פריו (מס' 4), טבת התשפ"א דף 4]. לכאורה, מה עם ביטול תורה? אלא התשובה – שכיון שמנהג ישראל תורה היא, הוי כעוסקים אז בתורה].

זהו סגנון 'חסיד'. והדבר קשור למה שנדבר בעז"ה בהמשך, בשיעור נוסף, כשנביא בלנ"ד את דברי ספר נפש החיים וכו' אם היה רגע אחד בלא לימוד תורה, כל העולמות יתבטלו וכו' אם גם כל כגון דא נחשב לימוד. שאלה מהקהל: אבל הוא – החת"ס – לא היה גר בארץ ישראל. בזמנו לקח חודש להגיע לא"י.

תגובת מרן שליט"א: הוא מדבר על אלה הנמצאים בארץ ישראל, אשר נוסעים לשם. שאלו אותו שם על עניין ההדלקה, ששורפים שם בגדים, האם יש בכך משום בל תשחית וכו'.

עכ"פ הוא – בספר דעה חכמה לנפשך – מאריך על כך, ובהמשך [בדף ל"א] הוא כותב בזה"ל, הרי מוכח מלשון רבינו האריז"ל, שביד הצדיקים שוכני עפר, רק לחדש ולהוסיף כח ולהאיר יותר ויותר את הייחודים שעשו המה בעוה"ז. וע"כ זקוקים הצדיקים שוכני עפר להתקשרות, שיתקשרו אליהם

[ח"ג סי' קנ"ה אות ו']. הרי בזמן מרן הבית יוסף, רצו להגביל את העניין, שיבואו רק הזקנות וכו', אולם האר"י אמר לו שלא, כי רשב"י מרוצה בשמחה זו. ואם תתבטל ההילולא, תבוא מגפה גדולה ח"ו. אמר לו הב"י, תשמע, אבל ישנן בעיות. ענה לו האריז"ל, 'כל איש, עונו ישא'. ביום הזה, אין ערבות. אמנם 'כל ישראל ערבים זה לזה', אבל ביום הזה אין ערבות.

צריכים להסביר את העניין, מדוע הדבר כך. עכ"פ למדנו, כי מי שחוטא אז, הוא יקבל את ענשו, אולם אנחנו איננו אחראים לו. כך לפי מה שכתוב שם יעוש"ב ואכמ"ל.

ברם, ישנו בנושא זה דבר חידוש המוזר לי, אשר ראיתי אותו כעת כתוב בספר המלואים למשה [דרושים, דף קי"ז ע"ב], משהו שאינני מבין. אבל אקרא את דבריו, אולי מישוהו יצליח להבין זאת, או ימצא איזה מקורות אשר מסבירים את העניין.

תחילה הוא כותב כך, 'ידוע הידבר ו'מפורסם העניין, כמה גדלה מעלת הרשב"י זיע"א, כי הוא מגן וצנה, מיום שנברא העולם, ועד סוף העולם בביאת משיחנו במב"א'.

ורמזו המפ' ז"ל בפסוק נעשה אדם וגו', 'נעשה' נוטריקון ה'וא נ'מלך ע'ם ש'מעון. ללמד, דזכות רשב"י הוא גרמא לברוא העולם, וגם האדם אשר בה. עוד כתבו על מה שאמרו בזה"ק, דמשה רבינו ע"ה אמר לרשב"י, שהוא ממלא מקומו, יזרח השמש ובא השמש'.

כידוע, רבי שמעון בר יוחאי רמז בפסוק, עֲלִיתָ לְמָרוֹם שְׁבִיתָ שְׁבִי לְקַחַת מִתָּנוֹת בְּאָדָם [תהלים ס"ח, י"ט]. שב"י זהו ראשי תיבות, שמעון בר יוחאי. הרי הוא ניצוץ נשמה של משה רבינו. אחר כך, חזר בנשמת רבינו האר"י, שב"י הפוך, יצחק בן שלמה. ואח"כ חזר ברבי שלום שרעבי זיע"א, שלום בר יצחק. הנשמות בעולם, הולכות וחוזרות. [עיין שיעור מוצש"ק כי תצא התשפ"ב].

ח"ו, נמשכים לעלות אל הרשב"י [וכידוע מספיק בית אהרן, "מה הקב"ה לכל, אף הרשב"י לכל"]. והסביר בקצרה בזה, שהרשב"י מעורר וממשיך בל"ג בעומר רחמים גבוהים כ"כ, שבבחי רחמי א"ק שורדים אף למטה למטה, ומתפשט אף לנמצאים בתחתית העשיה וכו' [כידוע שרגלי א"ק יורדים עד למטה, בתחתית הבי"ע].

כמו כן, כבר כתבתי בס"ד [בנפלאות מתורתך פ' נצבים, ובשו"ת עולת יצחק שנציין לקמן] לגבי העניין, כי בגלל שלפעמים היו שמה – במירון בל"ג בעומר – בעיות של צניעות וכו', ולכן רצו גדולי ישראל פעמים רבות לבטל את ההילולא. הדבר התחיל כבר בדורו של האר"י ז"ל, כבר אז הדבר היה, אבל בכל זאת היו דנים בכך. רבים מאלה שהתנגדו, בסופו של דבר הם התחרטו.

ובנושא זה, באות ח' שם מובא בזה"ל, ונזכיר כאן בקצרה את המעשה הידוע, שאחרי המפולת שהיתה במירון (בשנת תרע"א) שנהרגו ונפצעו וכו' רח"ל, תלו רבני צפת את הסיבה לאסון בתערובת וכו' שהיתה שם, וע"כ הכריזו חרם לחמש שנים, שנשים ובנות לא יעלו למירון בשני הימים. בערב ל"ג בעומר, ובל"ג בעומר. והזכיר את המובא בימי שמואל [ח"א פי"ג] ובעוד מקומות, שהיו הרבה שהתנגדו לחרם.

ואמרו, שהמלחמה העולמית (הראשונה) שפרצה בתוך חמש שנים אלו (שלא העיזו הנשים בשנים אלו לעבור על החרם), היתה בגלל שלא נתנו לנשים לבוא לציון הרשב"י להתחנן על עם ישראל.

וכן סיפרו, שכל הרבנים שהיה להם חלק בחרם זה, לא האריכו ימים אח"ז ה"י (וכנראה משום זה לא הוסיפו יותר לעשות החרם הנ"ל).

מבהיל. ישנם כאן דברים נסתרים. לא אכנס כעת אל הנושא הזה, כי זאת בעיא נוספת. כתבתי על כך בס"ד גם בשו"ת עולת יצחק

ומצינו שהקב"ה אמר למשה רבינו ע"ה, 'בכל ביתי נאמן הוא', שנכנס לפני ולפנים, וכל רז לא אניס ליה. והכא נמי רשב"י, שהוא בחינתו, כל רז לא אניס ליה.

גם מוֹדַע לַפִּינָה, דביום סילוקו של צדיק, נעשה יְחִוּד ושמחה יתירה בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, וגם מתגלים סודות ורזין פנימיים. ובאותו היום הילולא דצדיק, כהילולא דרשב"י, אין שטן ואין פגע רע, כנודע לכל באי המערה דרשב"י, שבאים הנשים עם האנשים, ובחורים עם בתולות יחדיו. ואמר רשב"י ע"ה, הנח להם לישראל, שאין היצה"ר שולט במקומי ע"כ.

וכך מובא גם בספר אהלי שם, דרוש ג' דף ל"ז ע"ב.

זה נשמע לי דבר חדש. היצר הרע אינו שולט אז? אינני יודע, על סמך מה אמרו זאת. האם המציאות היא כך, או שהדבר נגד המציאות. הערת הרה"ג משה שליט"א: זה כנראה מדובר כאשר הן צנועות. יש כזה דבר. מרוב הקדושה, וכל האוירה שם.

תגובת מרן שליט"א: כמו ביציאת מצרים, יותען להם מרים, כי זהו מקום השארת השכינה. אימתא דשכינה. עי' למהרי"ץ בע"ח דף כה: ד"ה שירו לה', ובמ"ש בס"ד בש"ע המקוצר סי' ה' הערה ל"ו. יכול להיות. אולי כך היה בזמנם, בימים ההם. הרי אין המדובר על זמנינו, בספר מלואים למשה.

שאלה מהקהל: כתוב שאפילו ביום הכיפורים היו בעיות.

תשובת מרן שליט"א: נכון. הינך צודק. הכוונה לגמ' ביומא דף יט: האידנא יומא דכיפורי וכו'. אולם כנראה שאני רשב"י, זהו משהו מיוחד שבמיוחדים. הנסתרות ליי' אלהינו.

*

בשו"ת ברכת יהודה [חלק שביעי סימן פ"ד] ג"כ האריך על העניין דלעיל, וכתב בזה הלשון, ראה ראיתי מ"ש בספר אשרי האיש [ח"ג סי' ס"ה הלכה ט"ז] בשם הגרי"ש

אלישיב זצ"ל וז"ל, דעת תורה היא ללמוד, ולא ליסוע למירון ע"כ. [וע"ע מ"ש בזה בספר ילקוט יוסף החדש סי' ד הערה נו עמוד תיג ע"ש].

מחבר השו"ת ברכת יהודה – זהו ידידנו הרה"ג יהודה ברכה הי"ו – אינו מסכים לכך, וכותב בזה"ל, אולם תורה היא, וללמוד אני צריך. כי הנה איתא בספר שער הכוונות [דף פ"ז ע"א] וז"ל, ענין מנהג שנהגו ישראל ללכת ביום ל"ג לעומר על קברי הרשב"י ור"א בנו אשר קבורים בעיר מירון כנודע, ואוכלים ושותים ושמחים שם. אני ראיתי למורי ז"ל שהלך לשם פ"א ביום ל"ג לעומר, הוא וכל אנשי ביתו, וישב שם שלשה ימים ראשונים של-שבוע ההו' [ההוד]. וזה היה פעם הא' שבא ממצרים, אבל אין אני יודע אם אז היה בקי ויודע בחכמה הזו הנפלאה שהשיג אח"כ. עכ"ל.

האר"י ז"ל בעצמו הלך לשם, עם בני ביתו, ושלשה ימים הם ישבו שמה.

ובהמשך הוא מאריך על כך, ומביא גם את הגרי"ח זצ"ל – הבן איש חי – שכתב בספרו הילולא רבא [עמוד קל"א] וז"ל, אחר הלימוד יאמרו בקשות אלו, לעורר הרחמים בצעקה וקול תחנון בלב נשבר ונדכה, שאוג ישאגו מעומקא דלבא, ויקובל ברצון בעזה"ו. ואשרי האנשים הזוכים לומר כל זה, על המצבה הקדושה והטהורה שלו. ועכ"פ בטוחים אנחנו בע"ה, הגם כי רחוקים אנחנו, הנה אבל קריאתנו יעלה ברצון ויגיעה אל מקום קדושתו, לעורר נשמתו הקדושה לעמוד ולהתפלל לפני הקב"ה, למלאת משאלות ליבנו ולקבל ברחמים וברצון את תפילתינו, ויהיה נחשב לנו כאילו השתטחנו על קברו, ועשינו כל הכוונות הראויות לכוין בדבקות, נפשא בנפשא ורוחא ברוחא. והי רצון שזכותו וזכות תורתו יגינו בעדינו אכי"ר ע"כ.

ומבואר מכל זה גודל מעלת ההשתטחות על קברו של רשב"י ביום ל"ג בעומר. והיה עוד מקום להאריך בהבאת עוד מקורות רבים

בקשר לשאלה שנשאלנו, על מ"ש בזה"ק רות י' לעון באורייתא, אשר משם משמע כי עדיף ללמוד תורה במקום להשתתף בהילולא, חושבני כי אינו ראייה לנ"ד, יען ששם המדובר לגבי נשמות המתים ומלאכי השרת. לאנשים בעולם הזה, בודאי שאין להם קשר עמהם ועם המלאכים.

וראשית כל, לא מדובר שם על רשב"י, אלא על רבי חסדאי, או חסדא. רשב"י הוא נשמה כללית, של כל ישראל.

שנית, הרי כתוב שם, כי בסוף הם עלו לשמים. הם באו שמה, רק להביא את רבי חסדא, לעלות איתם. לכן הם שאלו, מה אלה החיים עושים פה? הם אינם שייכים. אולם החיים, שיעשו שמחה של חיים? אינני יודע האם הדבר שייך לענייננו.

בכל אופן, בודאי שרשב"י שאני. אין הדבר דומה לרבי חסדא.

שאלה מהקהל: מהרי"ץ הביא בשם הזוה"ק, כי יש לתקן שולחן לעשות סעודה.

תשובת מרן שליט"א: נכון. הדבר מובא בזהר פרשת ויחי.

המשך השאלה מהקהל: אם כן, מדוע בהילולת מהרי"ץ, איננו עושים סעודה?

תשובת מרן שליט"א: כי כ"ח ניסן, זהו זמן ספירת העומר. אנחנו גם לא עושים שירים ושמחה. בעבר יש לפעמים שעשינו קצת בקושי, אמרנו את הפיוט יגדל וכו', או איזה הלל. אנחנו עושים את העיקר, את לימוד התורה. מעין מה שרשב"י היה עוסק במעשה מרכבה, במקום סעודה ג' בע"פ שחל בשבת, בכך הוא היה מקיים את מגמת הסעודה...

מעשה שהיה באחד הצדיקים, שראה יהודי ניצל שואה אשר היה עצוב ועישן סיגריה בשב"ק וכו', איך קירב אותו. מו"מ בשאלה האם מחלל שבת בפרהסיא יכול להיות שליח ציבור, כמו שדן הגר"י זילברשטיין שליט"א על פי הסיפור הזה, הערה על ראייתו מהגמרא בשבת לגבי אותו גוי שבא לפני שמאי והלל שיגירוהו על מנת שילמד רק תורה שבכתב וכו', הערה על ביאור האיגרות משה בדברי רש"י בגמ' שם, לגבי ההבדל שבין אותו גוי לבין כופר, והשלמה לעניין גדולה עבירה לשמה.

במעלת הנסיעה למירון ביום ל"ג בעומר, אולם לא עת האסף, ובפרט שחוברו ספרים וקוני רבים אודות הנ"ל, ושם נקבצו ובאו דברי גדולי עולם בענין חשוב זה. ותסגי לן במעט המקורות שהבאנו כאן.

הוא מביא את דעות גדולי ישראל, אשר כתבו שישנה חשיבות לעלות.

ובמסקנא הוא כותב כך, נמצינו למדים, מה שפשט המנהג לעלות למירון ביום ל"ג בעומר להשתטח על קבריהם של רשב"י ור"א בנו, מנהג זה יסודתו בהררי קודש, ואין בו חשש של ביטול תורה.

ובפרט שעיקר נסיעתם של כלל ישראל, ואף של ת"ח, היא לשפוך את צקון לחשם במקום הקדוש הזה בפני הצדיק, שיעמוד בתפילה על הכלל ועל הפרט, אשר רבו הצרות והנסיונות בדור האחרון, ואין יום שאין קללתו מרובה מחבירו, ה' ירחם. וכבר אמרו בזה"ק [ח"ב דף טז:], א"ל ואתון ידעין בצערא דחיי. א"ל שרי קברי, אי לאו בעותא דילן על חיי, לאו יתקיימון פלגות יומא [תרגום: א"ל ואתם המתים יודעים בצערם של החיים, א"ל אני נשבע בשר הממונה על הקבר, אלמלא תפילת המתים על החיים, לא היו מתקיימים החיים אפילו חצי יום]. וע"ע מה שציינתי בזה בשו"ת ברכת יהודה [שם אות א']. ותו לא מידי וכו'.

*

מה נאמר ומה נדבר. קטונתי מאד, להיכנס להכריע בנושא. ברם חושבני, כי 'כל ערום יעשה בדעת'. שהאדם ישקול בעצמו, האם הנסיעה הזאת מחזקת אותו. ולכל הפחות, שלא ירד. כי אם ח"ו הדבר מוריד, בודאי שאין על מה לדבר. רק אם הדבר מוסיף חיזוק, או אם הוא צריך את השמחה וכו'. כי להתפלל במקום הקדוש הזה, אפשר לנסוע גם ביום אחר, בזמנים אחרים. אין חובה דוקא ביום הזה. 'כל לבבות דורש יי', העיקר שהדבר יהיה לשם שמים. יש לשקול את העניין, בחכמה ובתבונה ובדעת, האם ישנה תועלת מכך. כי אם יש נזק, פשיטא.

אליו, לעודד אותו ולקרבו. אמר לו, תבוא איתנו עכשיו, אנחנו מחפשים מישוהו שיהיה ש"צ, אין לנו מישוהו מתאים. אני אמנה אותך כעת, להיות שליח ציבור.

בנו של האדמו"ר אמר לאביו, אבא, אבל הדבר אסור, כי הוא מחלל שבת. ענה לו אביו, זה לא הוא, זה ה'גסטאפו'. זאת המשטרה של-נאצים.

בקיצור, בסופו של דבר האדמו"ר הצליח להביא אותו לביהכנ"ס. ברוך ה'.

אינני יודע מה היה בהמשך, אבל אחרי עשרות שנים, הגיע יום אחד יהודי זקן, עם זקן ופיאות, פנים של יהודי, אל האדמו"ר מבאבוב, וביקש ממנו לבוא לעשות חו"ק לנכדו. אמר לו האדמו"ר, אני אינני יכול, אבל כאשר תעשו סעודת שבע ברכות, אבוא בעז"ה.

כאשר האדמו"ר בא לשבע ברכות, הוא ראה כי יש לאותו זקן מאה נכדים, כולם שומרי תורה ומצוות. כאשר הם ראו את האדמו"ר, הם אמרו לו כך, אתה הסבא שלנו. אנחנו הנכדים שלך. הכל בזכותך, כי קירבת את סבא שלנו לתורה ולמצוות.

את הסיפור דלעיל, קראתי באיזו חוברת, ויצא לי בזמן האחרון לספר את הסיפור הזה כשנקלעתי לאיזו שמחה. לא ידעתי בתחילה על מה לדבר, אולם כיון שאמרו לי כי ישנם שם כמה אנשים מחסידי באבוב, אמרתי כי אספר את הסיפור הזה, בכלל הדרשה. לאחר מכן שאלתי אותם, תגידו, האם הינכם מכירים את הסיפור הזה? אני מחפש את מקורו? והם ענו לו, בטח שאנחנו מכירים. ולא 'מכירים' סתם, אלא מכירים את המשפחה הזאת, אנו יודעים מי אלה. הדבר היה בעיר מנהטן [שבניו יורק, ארצות הברית], הרי האדמו"ר היה שם בארצה"ב אחרי השואה. המשפחה הזאת של אותו חוזר בתשובה, מוכרת לנו. כנראה בחבורה שלהם. זהו סיפור מפורסם אצלינו.

*

מספרים על האדמו"ר מבאבוב זצוק"ל, מעשה שאירע עמו לאחר השואה, הוא הלך בדרכו לבית הכנסת, להתפלל שחרית ביום שבת בבוקר. כאשר הוא עבר דרך איזה 'גן ציבורי', ראה שם יהודי עם פנים מדוכאות, יהודי עצוב, אשר היה מעשן סיגריה רח"ל.

ניגש אליו האדמו"ר, התחיל לדובב אותו, ונתברר לו כי הוא ניצול שואה. בעוה"ר יהודים רבים שהיו בשואה, ראו זוועות נוראיות, מעשים מבהילים, ובעיקבות כך הם נהיו אנשים מדוכאים, הרבה איבדו את האמונה, איבדו צלם אנוש. הם סבלו סבל נורא. אמנם ישנם כאלה, אשר הדבר דוקא היה להם לחיזוק, אולם בעוה"ר רבים ירדו מהדרך. והוא היה אחד מהם. אותו צדיק ניסה לקרב אותו, אמר לו שיצטרף לבוא עמו לבית הכנסת, אולם הוא סירב.

בשבת השנייה, חזר אותו הדבר. האדמו"ר ניסה להגיד לו, בוא איתנו, אנחנו הולכים להתפלל כעת בשבת קודש, תפילת שחרית ומוסף וקריאת ס"ת, זאת זכות גדולה וכו'. ענה לו אותו יהודי, אהה, אני כבר התפללתי הרבה בעבר. מספיק לי. שאל אותו האדמו"ר, למה הינך מתכוון? ענה לו, אני הייתי בעבר חזן, שליח ציבור. לפני תקופת השואה. אמר לו האדמו"ר, אם כן, נשמע אותך. התחיל אותו אדם לנגן, להראות לאדמו"ר כי הוא יודע ובקי.

אמר לו האדמו"ר, תשמע, הנני רואה כי יש לך בלעה"ר קול יפה, קול נעים, תבוא עמנו, אנחנו מחפשים שליח ציבור.

ברם, ההוא לא רצה לשמוע. נתן כתף סוררת. בנו של האדמו"ר שאל את אביו, אבא, איך אתה רוצה שהוא יהיה חזן אצלינו? הרי הוא מחלל שבת? כיצד מחלל שבת בפרהסיא יהיה ש"צ?

ענה לו אביו, 'יד לפה'. זה לא הוא שמעשן, לא הוא מחלל שבת, אלא זהו היטלר.

בשבת השלישית, שוב הפעם האדמו"ר פוגש אותו באותו המקום, יושב בודד לבדו, יהודי מסכן. בכל זאת האדמו"ר ניסה שוב לגשת

שאלה מהקהל: אם כן, מה טענת בנו של האדמו"ר?

תשובת מרן שליט"א: נכון. וגם אביו האדמו"ר הסכים איתו, שזאת איננה סיבה. אין המדובר שאותו אדם היה 'משובש', אלא שהוא עצוב. כדורים הוא לא היה צריך לקחת. [לגבי חולה נפש, אם כן לא הועיל השואל כלום, שהרי חולה נפש שוטה הוא, וגם הוא פסול לשליח ציבור כמחלל שבת. ושמא הכוונה שעדיין לא הגיע לגדר שוטה שבהלכה. איתמר].

בספר פסקי תשובות [סימן נ"ג אות ה'] מובא בזה"ל, עתה שכל אחד מתפלל לעצמו, כבר כתב המג"א [סק"כ] "עתה שכולם בקיאים רק הש"ץ הוא לפיוטים, אע"פ שאומר קדיש וברכו, אין כל כך קפידא", והחזיק בדבריו החת"ס [בתשובותיו סימן ר"ה, ובד"רשותיו עמ' שנ"ו ושס"ח] "דמשום הכי אין מדקדקין כל כך אחר ש"ץ הגון, דכל יחיד שופך נפשו לה" וכו' עיין בדבריו בארוכה.

מוסיף ומעיר על כך הפסק"ת, ומיהו עפ"י המקובלים, חזרת הש"ץ יש לה חשיבות כבזמניהם, ועוד מעלתה גדולה יותר מתפילת לחש, ועוד ענינים כמוסים יש בשליח ציבור אשר עושה תיקונים גדולים עבור ציבור שולחיו והעם שבשדות, ומסייע לקבלת תפילתם.

ועוד, כי ע"י שהוא ירא שמים ולבו שבור ומתפלל ברגש קודש, מעורר ליבות השומעים לתשובה, ועי"ז מתעוררים עליהם רחמים מן השמים. וכשאינו הגון, מעורר רח"ל קטרוגים, ומדחה תפילת הציבור מלהתקבל, ומונע טוב מ ישראל.

ולכן – תשמעו את המסקנא – גם בזמננו מהחובה להקפיד על גדר חז"ל והפוסקים במינוי שליח ציבור, וביותר בימים נוראים ובימי תעניות ציבור, ובפרט בתפילות חזרת הש"ץ.

ורק בשאר ימות השנה, וביותר בימות החול, נוהגין להקל בכמה וכמה ענינים, ובפרט כשהש"ץ אינו קבוע.

ראיתי כי הגר"י זילברשטיין שליט"א הביא את הסיפור דלעיל בספרו חשוקי חמד [על מסכת כריתות דף ב' ע"א] בזה"ל, שאלה.

סיפר לי אחד מחשובי הת"ח שבחסידות באבוב, מיד אחרי השואה הלך האדמו"ר הקדוש ר' שלמה מבאבוב זצ"ל לביהמ"ד בשבת, וראה יהודי ללא כיפה, מדוכא, יושב על ספסל בגינה ומעשן סיגריה. ניגש אליו האדמו"ר, והזמינו לבוא להתפלל בבית המדרש. סירב האיש. ר' שלמה הפציר בו, והבין מתוך דבריו שהיה בעבר בעל תפילה. הוא ביקשו שיבוא ויהיה חזן אצלו.

כעבור שבוע שוב ראהו בשבת מעשן סיגריה, ושוב הזמינו לבוא להיות חזן אצלו. שאל אותו בנו ר' נפתלי זצ"ל, הריהו מחלל שבת בפרהסיא, ואיך יהיה חזן? השיב לו אביו חכימא דיהודאי: לא הוא מעשן, אלא היטלר מעשן!

ושוב בשבוע השלישי, ושוב אמר לו, לא הוא מעשן, הגסטפו מעשן.

וצריך עיון, האם התשובה שהשיב האדמו"ר, זהו היתר גורף, ועל סמך זה נתיר לכל אלו שעברו את השואה הנוראה, ומחללים שבת בפרהסיא, לשמש כשלוחי ציבור?

לפני שנמשיך, הלוא זהו דבר ידוע, כי אם האדם הוא בעל עבירה, ואפילו עבירה דרבנן, אסור להעלות אותו לש"צ. רק שישנה שאלה בספרי הפוסקים, האם הדבר הוא גם בזמנינו, שהש"צ אינו מוציא אותנו ידי חובה. הרי אפילו את ברכות ק"ש, הננו אומרים אותן לבד. וכן חזרת הש"צ, הרי אנחנו מתפללים בלחש, הש"צ אינו מוציא אותנו ידי חובה. רק קדיש וברכו, וכדומה, הוא אומר. הש"צ אינו מוציא אותנו ממש יד"ח. דנו בכך האחרונים.

שאלה מהקהל: לאותו אדם, אין לו גדר של חולה? בגלל מצבו?

תשובת מרן שליט"א: ואם כן, וכי כל מי שחולה, מותר להעלותו ש"צ למרות שהוא מחלל שבת? זה שהוא מדוכא, אינני חושב כי זאת סיבה להתיר.

עונה, טוב, אם הדבר כך, אם אינך יכול להילחם נגדו, אזי תעזוב את בית הכנסת.

כעת הוא מביא בזה"ל, והנה נאמר בשבת [דף ל"א ע"א] ת"ר מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי ואמר לו, גיירני על מנת שתלמדני תורה שבכתב, כי תורה שבע"פ איני מאמינך. גער בו והוציאו בנוזיפה. בא לפני הלל, גייריה. ופרש"י, וסמך על חכמתו, שסופו שירגילנו לקבל עליו ... והלל הובטח שאחר שילמדנו יסמוך עליו עכ"ל.

לאור זאת נראה, דכשהחכם רואה בחכמתו, שע"י שיקרבנו, יתרגל ויתקדם בשמירת כל המצוות, יכול לשלוח יהודי זה להיות ש"ץ, שהרי כאמור לעיל בימינו בלאו הכי הש"ץ לא מוציא את הרבים ידי חובה, ומותר לענות על ברכותיו, אלא שאין זה ראוי לשלוח אותו לעמוד. אבל כאשר רבנו שלמה מבאבוב זצ"ל שהיה חכימא דיהודאי, סמך על חכמתו שיצליח להחזירו לחיק בורא עולם, הדבר היה מותר.

וכפי שאכן הוכיח סופו על תחילתו, שכעבור כמה עשרות שנים, בא אותו יהודי כשהוא כבר עטור בזקן ופיאות, והזמין את האדמו"ר לסדר קידושין אצל אחד מנכדיו. האדמו"ר לא היה יכול להגיע לחתונה, אבל הגיע לשבע ברכות, והיו שם מאה נכדים... ת"ח ויראי ה'. וכשנכנס האדמו"ר אמרו לו כולם, נכדיך אנחנו! שעל ידי שקירבת את סבינו, חזר בתשובה שלימה והקים משפחה לתפארת.

לסיכום, כשרואים על המחלל שבת הזה, שהגרעין הפנימי שבו קרוב לבורא עולם, וכמבואר ברמב"ם [פ"ג מגירשין הל"ב], ויש סיבה למרד שלו והוא חיצוני, וע"י שנקרבנו יחזור למוטב, אפשר לכבדו להיות שליח ציבור.

בהערה א' שם, הובאו דברי הרמב"ם המפורסמים הנז"ל בהל' גירושין בזה"ל, מבואר ברמב"ם [פ"ב מגירושין הל"ב] וז"ל, מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו

שם בספר חשוקי חמד מאריך על כך, וכותב בזה"ל, תשובה.

בחשוקי חמד עמ"ס ברכות [דף ו' ע"א] הבאנו את דברי השו"ת חלק לוי [סימן מ"ז] שדן לגבי מחלל שבת בפרהסיא שהוא גברא אלימא, שיורד לפני התיבה והציבור יראים למחות בו בפרהסיא, שלא יתפלל לפני העמוד. האם עדיף להתפלל ביחיד, מלהתפלל בציבור עם ש"ץ כזה?

וכתב שם, שלכתחילה צריך שיהיה הש"ץ הגון, ואפילו בזמנינו שאין הש"ץ מוציא את הרבים, והוא רק שליח הציבור לאמירת פיוטים ולקדיש ולברכו.

אולם להעדיף תפילה ביחיד, אינו נכון. מכמה טעמים. א' דעיקר תפילת ציבור הוא שיתפלל תפילת י"ח בציבור. ונהי דמחלל שבת לא מצטרף למנין כמבואר בפמ"ג [סימן נ"ה א"א סק"ד, אכן יעויין מש"כ באגרות משה או"ח ח"א סימן כ"ג שיתכן שהוא מצטרף], אבל אם איכא עשרה גם זולתו, אסור לפרוש מהציבור, ולא תתפרד החבילה. כי ענין תפילה בציבור, לא תלוי בש"ץ, אלא בעשרה המתפללים יחד.

ב' מחלל שבת בפרהסיא לא גרע (מעכו"ם) [מעובד ע"ז], והרמ"א כתב [סימן רט"ו ס"כ] דעונים אמין אחר ברכותיו של (עכו"ם) [עובד ע"ז].

וכתבנו שם, שדברי החלק לוי אמורים כשהמחלל שבת רוצה לעבור לפני התיבה בגלל יאר-צייט וכדומה. אבל אם הוא רוצה לעבור לפני התיבה בגלל כבוד וכדומה, נראה שעדיף לצאת מבית הכנסת, כי יש בזה חילול ה' וחנופה, ושכעין זה כתב החכם צבי [סימן ל"ח].

בעל חלק לוי נשאל, מה אם המחלל שבת בפרהסיא הוא אלים, גברא אלמא, מפחדים להתעסק איתו, הוא רוצה להיות ש"צ בשביל כבוד. הא ניחא אם זהו בעל יאר-צייט, בסדר, יותרו לו בשביל אותו היום. אולם ההוא, בא לעשות 'השמיעני את קולך'. על כך הוא

תורה שבכתב, ותורה שבעל פה. א"ל, שבכתב אני מאמינך, ושבעל פה אני מאמינך. גיירני ע"מ שתלמדני תורה שבכתב. כך ביקש אותו הגוי, לשמאי הזקן.

גער בן, והוציאו בניזפה. ולמה? מפרש לנו רש"י, דתניא – כך כתוב בברייתא במסכת בכורות [דף ל:] – הָפֵא לְקַבֵּל דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת חוץ מדבר אחד, וכן גר הבא להתגייר וקיבל עליו דברי תורה חוץ מדבר אחד, אין מקבלין אותו. במסכת בכורות [דף ל:].

מה זה? מומר-משומד לדבר אחד? אתה צריך לקבל על עצמך את הכל. אין דבר כזה, 'זה לא נראה לי'. שילך לו. כך סבר שמאי. אולם הלל, לא סבר כך.

בא לפני הלל, גייריה. יומא קמא, אמר ליה, א"ב ג"ד. התחיל ללמוד תורה. א"ל"ף ב"י גימ"ל ד"ל וכו'. אם רצונך ללמוד תורה, עליך לדעת תחילה את האותיות.

למחר, אפיך ליה. מפרש רש"י, כגון תשר"ק. התחיל להגיד לו את סדר האותיות מהסוף, תי"ו שי"ן רי"ש קו"ף וכו'.

א"ל, והא אתמול לא אמרת לי הכי? א"ל, לאו עלי ידי קא סמכת? דעל פה, נמי סמוך עלי. האם אתה סומך עלי, או שאינך סומך עלי? נכון שככה אמרתי לך אתמול, אבל אולי זה הפוך? מהיכן אתה יודע ובטוח שלא? ישנם המפרשים, כי 'למחר אפיך ליה' היינו, שהלל אמר לו, כי את האות אל"ף קוראים כמו האות ב"י, ואת האות ב"י קוראים כמו אל"ף וכו'.

רש"י בד"ה לאו עלי קא סמכת, מפרש זאת כך, מנין אתה יודע, שזו אלף, וזו בית? אלא שלמדתיך, וסמכת עלי. דעל פה, נמי סמוך על דברי.

ולפני כן, רש"י כותב [בד"ה גייריה] בזה"ל, וסמך על חכמתו, שסופו שירגילנו לקבל עליו. דלא דמיא הא, ל'חוץ מדבר אחד'. שלא היה כופר בתורה שבעל פה, אלא שלא היה מאמין שהיא מפי הגבורה. והלל הובטח, שאחר שילמדנו יסמוך עליו.

ולא רצה לגרש, בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני, ויכתוב הגט והוא גט כשר וכו'. ולמה לא בטל גט זה? וכו', שאין אומרים אנוס, אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחויב מן התורה לעשותו, כגון מי שהוכה עד שמכר או שנתן. אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה, והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו, אין זה אנוס, אלא הוא אנס עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש, מאחר שהוא רוצה להיות מישראל, רוצה הוא לעשות כל המצוות וכו', ויצרו הוא שתקפו. וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני, כבר גרש לרצונו עכ"ל. מבואר ברמב"ם, שכל אחד מישראל רוצה לעשות את כל המצוות, אלא שיצרו תוקפו.

ליבו של-יהודי רוצה לקיים מצוות, אלא שיצרו תוקפו. על כן, אם הוא אומר 'רוצה אני', אזי כבר תשש יצרו. הדבר הוא רק חיצוני.

לכן בנ"ד, אפשר לכבד אותו.

*

לכאורה, הראיה שהוא מביא מהלל הזקן, אשר גייר את אותו הגוי, כי הוא ידע שבחכמתו הוא יצליח לקרב אותו, וא"כ [כך נקט] גם אותו אדמו"ר – שהוא כותב עליו, כי הוא 'חכימא דיהודאי'. דהיינו שהוא היה פיקח גדול, הוא הבין את תכונות הנפש שלו, כי נראה שהאדם הזה לבסוף יתקרב. הוא קלט את 'הראש שלו', ואת פנימיותו, שצריכים רק לנקות קצת את הלכלוך, ואז הוא כבר יחזור. לכן, הדבר מותר.

לא כ"כ פשוטה הראיה הזאת. הוא דילג כאן בכוונה, מדברי רש"י. יש שם שלוש נקודות [כזה ...]. ברם חושבני, כי מה שהוא דילג, זהו 'המפתח'. אדרבה. זאת היא הנקודה.

בגמרא מסכת שבת [שם] מובא בזה"ל, ת"ר מעשה בנכרי אחד, שבא לפני שמאי. אמר לו, כמה תורות יש לכם? אמר לו, שתים.

רש"י כתב כאן מלים, אשר צריכים להבין אותן.

אותו הגוי שבא להתגייר, הוא לא היה כופר, אלא שהוא לא מאמין. הוא מאמין רק בתורה שבכתב, ולא בתורה שבע"פ. להלל הובטח, שאם הוא ילמד אותו, אזי הוא יסמוך עליו. הוא יביא אותו לדרך הנכונה.

כיצד להבין זאת?

בספר אגרות משה [אבן העזר חלק ב' סימן ד'] דן בכך וכתב וז"ל, המתגייר לשם אישות, נפסק הלכה ביבמות דף כ"ד, שהוא גר. וכן הוא ברמב"ם וש"ע. מ"מ ודאי בעינן שיקבל מצוות, דהא גר שלא קיבל עליו איזה מצוה, אף שקיבל עליו שאר כל המצוות, אינו גר, כדאיתא בבכורות דף ל'. אם הוא לא מקבל עליו מצוות, הדבר לא יעזור.

ואע"ג דאיתא שם, רק 'אין מקבלין אותו, וכן הוא ברמב"ם פ"ד הל"ח, מ"מ משמע דאף בדיעבד אינו גר. הוא חייב לקבל עליו את כל המצוות, וזהו דבר המעכב. וכו' הוא מאריך על כך.

אבל בהמשך הוא שואל, אך לכאורה יקשה משבת דף ל"א, ממה שקיבל הלל לגר שאמר, שבעל פה איני מאמין. נהי שפרש"י שהיה הלל מובטח שאחר שילמדנו יסמוך עליו, מ"מ הא עתה כשטבל לא קיבל עדיין תורה שבע"פ, שאינו כלום.

הרי הוא מצהיר, שאינו מתכוון לקיים תורה שבע"פ. הוא טובל כעת, מתגייר, מבלי שיקבל עליו תורה שבע"פ. אם כן, זה לא נקרא גיור.

ולא הוזכר שהצריכו לטבול אחר שלימדו וקיבל עליו. מה נגיד? אולי אח"כ הוא יגייר אותו שוב הפעם? הדבר אינו כתוב בגמ'. משמע שלא צריך עוד הפעם. כתוב 'גייריה', משמע שזהו.

וא"כ משמע שאינו מעכב, אלא הוא דין דלכתחילה. ולכן, כיון שידע שלבסוף יסמוך עליו, קיבלו גם לכתחילה.

כיון שהדבר אינו מעכב, אלא הוא רק לכתחילה, הלל סמך על כך, כי בטח הוא יצליח לשכנע אותו.

אומר הגר"מ פיינשטיין, אבל נראה שרש"י תירץ זה, שכתב 'גייריה וסמך על חכמתו שסופו שירגילנו לקבל עליו. דל"ד – דלא דמי – הא לחוץ מדבר אחד, שלא היה כופר בתורה שבע"פ, אלא שלא היה מאמין שהיא מפי הגבורה. שלכאורה אין לזה ביאור.

מה הפירוש? הוא אומר שאינו מאמין בתורה שבע"פ, ואתה אומר שהוא אינו כופר?

וצריך לפרש, שכוונתו דמצד קבלת המצוות קיבל גם תושבע"פ, שידע שיש תורה שבע"פ אך לא האמין לחכמי הדור, בשמאי והלל, שדבריהם הוא התורה שבע"פ שנאמרה מפי הגבורה. ומה שלא ידע ממילא איך לקיים איזה מצוה, אינו מעכב הגרות, כדכתבתי לעיל משבת דף ס"ח, שהוא רק חסרון ידיעה, ולא חסרון קבלה.

אך מ"מ, אם לא היה יודע הלל שאח"כ יסמוך עליו, לא היה מקבלו. דאין לגייר גר שלא יקיים אח"כ המצוות, אף אם יהיה מחמת שלא ידע. והוצרך רש"י לומר, שהיה מובטח שאח"כ יסמוך עליו. ונצטרך לומר, בגר שנתגייר לבין העכו"ם, שהיה לפני ב"ד הדיוטות, או שהיו מקוים שבקרוב יבא למקום ישראל, שידע ויקיים. ונמצא שמפרש"י ראיה, שבלא קבלת כל המצוות, אף רק חוץ מדבר אחד, אינו גר, כדכתבתי.

הוא מסביר, כי אותו הגוי כן קיבל עליו תורה שבע"פ, הוא קיבל עליו את כל התורה, רק בהלל ושמאי הוא לא היה מאמין.

קטונתי מאד, אבל נראה לי כי קשה מאד להבין זאת, לקבל את הפירוש הזה. כי אם כן, היכן התורה שבע"פ? אם שמאי והלל – גדולי הדור – זה לא תורה שבע"פ, א"כ מי כן יודע את התורה שבע"פ? ישנה תורה שבעל פה, ולא יודעים אותה? הקב"ה נתן תורה שבע"פ, וזה לא מה שהם אומרים? אז איפה היא התורה שבע"פ? בסופו של דבר, נעלמה

אמנם אינני יודע, מדוע הרש"ש הלך בצורה קיצונית. 'חקירה בכל חלקי הסותר'. וכי חובה שהכופר יעשה מחקרים וכו'? לא. הוא שומע דברים, ובשכל שלו זה לא נראה לו. יש לו טענות על כך. אין חובה, שהוא ידע את כל הסתירות, ואת כל השקלא וטריא, ובסוף הגיע למסקנא עקומה.

יותר נראה לי, כפי שאמרתי מקודם, שהוא יודע נגד מה הוא הולך. לא מסתדר לו, בשכל הטפשי שלו.

עכ"פ כך הרש"ש אומר.

הערה מהקהל: למרות שהוא כבר עבר את שמאי, שכבר אמר לו שישנה תורה שבע"פ. את הלל, הוא לא שאל בתמימות.

תשובת מרן שליט"א: לא. ההבדל בין שמאי להלל הוא, שהלל סמך על כך שהוא יחזיר אותו. להלל היתה סבלנות, להבין אותו, לקרב אנשים. משא"כ שמאי, בגלל מדת הקפדנות של שמאי, הוא מיד דוחה.

המשך השאלה מהקהל: כשהוא שאל את הלל, הוא כבר ידע שישנן שתי תורות.

תשובת מרן שליט"א: נכון. אבל הוא לא ידע מה הן. הוא לא ידע, מה אומרת התורה שבע"פ. הדבר לא נקרא, שהוא כבר יודע את התורה שבע"פ, וכעת יש לו סתירות נגד זה.

*

אחרי כן בינתי בספרים, ונוכחתי לדעת שרבים כבר עמדו ודנו, בכללם האחיעזר וכו', איך להסביר את דברי רש"י בנ"ד, ובנושא שדיברנו על הרש"ש והאיגרות משה. לכן לא נרחיב על כך, כי צריך לשבת הדק היטב על מדוכה זו, בעיון ובהיקף, ואנחנו לא נכנסו לזה זולת אגב אורחא.

רק דבר אחד נביא מהספר ברכת שרגא (היימן) דף כ"ב, על הגמ' במס' שבת שם, וזה מקצת לשונו, לכאורה יש לתמוה בדברי רש"י אלה, לפי מה שרגילים לחשוב שמי שאינו מאמין הרי הוא כופר. ונראה מכאן ראייה לדברי ספר העיקרים לר' (יצחק) [יוסף] אלבו זצ"ל, שהאריך בהקדמתו שמי

התורה שבע"פ כביכול, א"כ מה הוא מקבל? מאיפה הוא ידע את התורה שבע"פ?

הפירוש הזה, נלפע"ד משונה מאד. אמנם הוא מבין, לפי האמור בסוף, כי כפי שהלל אמר לאותו גוי, אם אתה סומך עלי, תסמוך עלי ג"כ שמה שאני מוסר לך, זאת התורה שבע"פ. שאנחנו בעלי תושבע"פ. ככה הוא מבין. אבל אינני יודע האם ישנו לכך קשר.

*

ברם, פלא עצום. חושבני כי הפירוש בדברי רש"י פשוט מאד.

הרי הגר הזה בא ושאל, 'כמה תורות יש לכם?' משמע, שהוא לא היה יודע. הוא בא בתמימות. ענה לו שמאי, ישנן שתי תורות. תורה שבכתב, ותורה שבע"פ. ואותו גוי אמר, כי בזה – בתורה שבע"פ – הוא אינו מאמין. אבל הרי הוא אעיקרא איננו יודע, מה זאת התורה שבע"פ. אין לו קושיות, נגד תורה שבע"פ. אין לו סתירות. אין לו משהו נגד. רק שבהשקפה הראשונה, הוא איננו מאמין. ככה הוא אמר. והלל סמך על כך, שהוא יצליח להביא אותו לאמונה. משא"כ כופר, נקרא מי שישנה לו איזו דעה נגד. שהוא מכיר ויודע, ולא נראה לו. אבל זה שאיננו יודע בכלל, הוא לא יודע במה הוא לא מאמין, זה לא נקרא כופר.

כבר כיוון לכך הרש"ש על הגמרא שם. אמנם הרש"ש כתב זאת בסגנון ובצורה קצת שונה, אבל זהו רוח הדברים. יש להתפלא על האג"מ, איך הוא לא ראה את הרש"ש במקום. אפילו אני הקטן הבנתי כך מיד, שזו כוונת רש"י. אבל פלא עליו, כיצד את הרש"ש – לכל הפחות – הוא לא ראה.

הרש"ש – רבי' שמואל שטראשון – כותב כך, נראה לי כוונתו – של רש"י – דכופר לא מיקרי, אלא אחר החקירה בכל חלקי הסותר.

אבל זה, לא חקר, ולא נוכח, אלא שלא היה מאמין בו. לכן הובטח, שלאחר שיברר אליו אמיתת הדברים, ישוב מאמין.

שאינו מאמין מחמת חסרון ידיעה ועיון מוטעה אינו בכלל כופר, שאין כופר ואפיקורס אלא כשבהפקירא נוחא ליה מחמת רוע לבו. וכן הוא דעת הראב"ד בהלכות תשובה [פ"ג ה"ז] לענין מי שטועה וחושב עניני הגשמה בה' חלילה, שכיון שאינו אלא טועה מחמת אי הבנה אין זה מין. וכעת עלה בדעתי שאולי י"ל שגם הרמב"ם יודה לזה וכו' יעו"ש. גם הנושא הזה רחב, דעת הרמב"ם שם שהחושב כי הקב"ה הוא בעל גוף נחשב מין. ודיברנו על זה. ואולי עוד נרחיב בעתיד בס"ד.

*

מה שנראה לענ"ד בנדון דלעיל, כי בודאי שאי אפשר ללמוד מהנושא הזה הלכה, לגבי כל מי שעבר את השואה, או כל דבר הדומה לזה, שיהיה אפשר לעשותו שליו ציבור.

כנראה, האדמו"ר רצה לקרב אותו, לתת לו כבוד, שיהיה ש"צ, לעודד אותו ולכבדו, שירגיש אותו אדם שהוא 'שוח' משהו. לתת לו 'סוכריה'. אבל בשביל זה, להתיר דברים אסורים?

הנני מדבר על הצד, שש"צ המחלל שבת אסור מן הדין, אפילו בזמנינו.

חושבני, כי זאת היא הנקודה. שלושת השורות הללו – מה שבחשוקי חמש עשה שלוש נקודות ... – שהוא דילג מרש"י, הן הן הנקודה. שם הלל לא עשה איסור, אולם בנושא שלנו זה כן איסור.

אם כן, מהו ההיתר?

אלא העניין הוא, כי שיטת האדמו"רים היא, 'גדולה עבירה לשמה'. זאת היא הנקודה. צריכים לדעת את הכיוון הזה.

הרי ההיפך מכך היא דעת הגר"ח מואלאזין, בספרו נפש החיים. זאת היתה אחת ממטרות המלחמה שלו בספרו, כנגד השיטות שלהם. כפי שהסברנו במאמר שנדפס בקובץ דברי חפץ [ניסן התשפ"ד, דף פ"ג] בזה"ל, חושף את האמת שם [שזהו אחד מן הדברים השנויים במחלוקת בין הגר"ח מואלאזין

תלמיד הגר"א מנהיג הפרושים המתנגדים, לבין החסידים תלמידי הבעש"ט] בדחל"נ אות כ"ו בזה"ל, אמנם תלמידי הבעש"ט, כהחווה מלובלין, ובעוד ספרים הקדושים כגון בני יששכר, שמביאים בספריהם בביאור ההנהגה בעבודת השם יתברך העניין דעבירה לשמה, כגון לגבי איחור זמן התפילה וכדומה [עיי' לעיל אות א' ד"ה ונראה. יב"ן], בודאי דלא סבירא להו כחידוש הנפש החיים, אלא שנוהג אף בזמן הזה, ורק בגדרים דלהלן [אות מ"ג ד"ה נחזור], דהיינו רק כפי התנאים דמותר נביא בהוראת שעה – ואף הרמ"מ משקלאוו תלמיד הגר"א בסוף ספרו מנחם ציון ומים אדירים שמאריך שם בגדרי עבירה לשמה, גם-כן נראה דלא סבירא ליה כחידוש הנפש החיים, אלא שנוהג אף בזמן הזה – [ועיי' עוד בדברינו לעיל אות כ"ט ד"ה הרי]. [ועיי' בהרחבה בשיעורי מוצש"ק ויגש, ויחי, שמות, בא, בשלח התשפ"ב. ומוצש"ק משפטים, תרומה, תצוה, כי תשא, שנת התשפ"ד].

הסברנו שם בס"ד באריכות, את כל השיטות הללו. ולמעשה כנראה אפשר לומר, שהגר"ח מואלאזין בזה הוא דעת יחיד. לא בטוח שזאת היא שיטת הגר"א, כי הבאתי מתלמידיו שהם ג"כ אומרים ההיפך ממנו.

אבל מה שכן בטוח, שזאת דרך מסוכנת. בשלמא אם לוקחים זאת לדברים קטנים, על פרטים מסויימים, לא עניינים שהם ממש עבירות. וגם בזה, ישנם כללים. ובכל מקרה, זה רק ליחידים יחידים, מגדולי ישראל.

ה'שורה התחתונה', גברא רבה יכול לעשות דבר כזה עפ"י שיקול דעת. עכ"פ צריכים להוסיף את העניין הזה, של 'גדולה עבירה לשמה'. זהו העניין כאן. זהו המוביל הראשי.

נפקא מינה, כי ישנם אנשים רבים אשר מתקרבים, חוזרים בתשובה, כידוע בעיקבות המלחמות שהיו. גם בעיקבות המלחמה האחרונה, מלחמת שמיני עצרת התשפ"ד, שהרבה אנשים, נתערערו אצלם כל המוסכמות שלהם, הם ראו כי הכל הבל וריק.

אל אדון על כל המעשים וכו', בשביל להשמיע את קולו. מכך לבד, אין ראייה או הוכחה.

אלא מה שמסתבר, שהאדמו"ר ראה את הנקודה האמיתית שבליבו, ושזה 'לא הוא'. בשביל כך צריכים את החכמה, להבין זאת. האדמו"ר 'קלט', כי רק יצר הרע התלבש על אותו אדם, וכי הוא כמו ילד או בחור מורד, וכדומה, שהוא רוצה להתריס כביכול נגד הקב"ה, אבל לא שהוא כופר בו. הוא נלחם איתו, כביכול. 'מכיר את רבונו, ומתכוון למרוד בו'. אבל הוא יטפל בו, ויחזירנו למוטב.

התחלת תשובה לשואל לגבי תפירת יריעות ישנות של ס"ת לצורך ספרי תורה לילדים קטנים, שיקיפו וירקדו עמהם בשמחת תורה. בירור דין קבורת ספרי תורה בלויים אצל קבר ת"ח, ומהו הדין לגבי שאר ספרי קודש.

שאלה חדשה, מידידנו הרב אוהד נהארי הי"ו, מהעיר רחובות ת"ו.

גם עניין זה, הוא לכבוד מתן תורה. לכבוד חג השבועות, שיבוא לקראתנו לטובה. אם כי בפועל זה נוגע יותר לחג שמחת תורה. וגם הוא בדרך לקראתנו בעזי"ת לאחר מכן.

הוא כתב אלי בזה"ל, לק"י יום א', א' לחודש אייר התשפ"ה בשל"ו.

לכב' מו"ר הגה"צ ר' יצחק רצאבי שליט"א. ראיתי בסידור "שיח שפתותינו" בהוצאת אגודת אחים (מעודה) מועדים עמ' תקל"ו שכתב, שתפר יריעות ישנות והכין מהם ס"ת לקטנים.

האם יש מקור לעשות כן ליריעות ישנות, במקום לקברן? האם זה לא בזיון לס"ת? בברכה תלמידך נהרי אהד יצ"ו, רחובות.

זהו דבר חדש, שלא ידענו עליו.

הרב יב"ע – זהו הרב יחיא בן יחיא עומסי – שהיה מרא דאתרא – ראש בית דין – בעיר רדאע, מספרים עליו שם [בסידור שיח שפתותינו], שהוא היה עושה מכך ס"ת לילדים הקטנים, כדי שבשמחת תורה הם

אין על מי לסמוך, רק על אבינו שבשמים. אנשים רבים התקרבו.

צריכים לדעת, כי בעוה"ר רבים התקלקלו, בעיקבות ובזמן קום המדינה. בפרט תימנים, עדה קדושה וטהורה, הלכו בא"י כצאן לטבח, היה קלוקל ממש עצום. אבל צריכים לדעת, כי 'זה לא הם', 'זה הערב רב'. לצערינו, הם אלה שהטעו אותם. מפא"י, מפ"ס, כל המפלגות שלרשעים האלה.

מה שהוא אמר בזמנו על השואה שעברה בעוה"ר על האשכנזים באירופה, זה היטלר, זה גיסטאפו, וכדלעיל, שייך גם אצלינו. רק אצלם זו היתה שואה גופנית, ואצלינו שואה רוחנית.

צריכים לדעת, איך לקרב כיום את האנשים. על מה אפשר לוותר, בכדי לקרב אותם. אמנם צריכים הרבה שיקול דעת וחכמה, אולם יש על מה לבנות. רק שהכל יהיה עפ"י דעת תורה. הדבר חשוב מאד.

שאלה מהקהל: אולי הוא ידע שהוא לא יגש להתפלל, אא"כ הוא ירהר תשובה בלבו. רצוני לומר, אם הוא כופר, אכן הוא לא יתפלל. אבל אם הוא קורא לו, מן הסתם שהוא כבר רוצה לחזור בתשובה.

תגובת מרן שליט"א: האם אתה יודע, שישנם או שהיו אנשים, אשר למדו בספר הזוה"ק, ואכלו חמץ בפסח? היה אחד, אינני רוצה להזכיר את שמו שלרשע הזה, פרופסור באוניברסיטה, תשב"י [עיי' דרשת מרן שליט"א שנמסרה ביוםא דהילולא ה-ט"ו לכמה"ר יחיא אלשיך זצוק"ל, בהיכל ישיבת "מתים יבוא" ירושלים עיקו"ת, אור לכ"א מרחשון ה'תשע"ב. ובשיעור מוצש"ק ראה התשע"ח, הוא כתב ספרים בתורת הקבלה, ומחקרים על ספרי המקובלים וכו', בבקאות עצומה, אולם הוא היה רשע גמור. תוך כדי שהוא היה אוכל חמץ בפסח, הוא לומד בספר הזוה"ק. בשבילו זאת 'חכמה'. הוא לומד 'חכמה'.

אותו הדבר בנ"ד. יש לאותו אדם כאן 'תזמורת', לשיר שירים, לנגן בשחרית שבת,

ילדים קטנים בעירנו, שהיתה מלווה בהתרוצצויות לקבל הס"ת בערב החג, ולהחזירם לאחסון במוצאי החג. זהו דבר חידוש.

שואל הרב אוהד, האם אכן הדבר מותר? כידוע, ישנה הלכה מפורסמת, שמקורה בגמרא במסכת מגילה [דף כ"ו ע"ב], אמר רבא, ספר תורה שבלה, גונזין אותו אצל תלמיד חכם, ואפילו שונה הלכות. אמר רב אחא בר יעקב, ובכלי חרס, שנאמר [ירמיהו ל"ב, י"ד] וְנָתַתֶּם בְּכָלִי חֶרֶשׁ לְמַעַן יַעֲמְדוּ יָמִים רַבִּים.

אם הס"ת בלה – והפוסקים אומרים, כי ה"ה אפילו אם הוא רק נפסל – קוברים אותו אצל קבר תלמיד חכם. כך נפסק ברמב"ם [פ"י מהלכות ס"ת הלכה ג', ובשלחן ערוך או"ח [סימן קנ"ד סעיף ה'] ויורה דעה [סימן רפ"ב סעיף י'].

השאלה היא, לגבי מה שכתוב שקוברים אותו אצל קבר ת"ח, האם זהו היתר, או שזאת חובה? כי הרי ס"ת שבלה, מה אפשר לעשות בו? עד מתי נשאר אותו? האם ישמרו עליו בכבוד כל הזמן? אבל ככה, הכבוד שלו הוא, לגנוז אותו. בלאו הכי, אין מה להשתמש בו. ומה שבסופו של דבר הוא יתבלה, אין הכי נמי, אולם תניח אותו בכלי חרס, שיחזיק מעמד כמה שיותר. זהו הכבוד הכי גדול שבידינו לעשות.

בזמנינו, אומרים להניח את הס"ת בתוך פלסטיק קשיח, כי עי"ז הוא מחזיק זמן רב. אם אין בפלסטיק הזה חומר שמכלה אותו, הדבר יכול להחזיק הרבה. ואותו הדבר עץ, ישנם עצים חזקים שיכולים להחזיק אפי' מאה שנה. האם זאת חובה לקבור את הס"ת, או שזהו רק היתר, שמותר לעשות כך. אתה אינך חייב לחפש לו איזה מקום, שישמרו שם עליו. לכאורה, ישנה גמרא מפורשת במסכת בבא בתרא [דף י"ט ע"ב], ממנה משמע כי הדבר רק מותר. בגמ' שם דנים, לגבי מת – לא אליכם – שנמצא בבית, הטומאה עוברת מחדר לחדר אם ישנו חלון של 'פותח טפח'.

יקיפו את התיבה וירקדו איתם. בשביל מה לגנוז את היריעות? הוא חיבר כמה עמודים, ועשה לילדים כמו ספרי תורה, שיהיה להם עם מה לרקוד.

שאלה מהקהל: מן השוליים, או מהחלק הכתוב?

תשובת מרן שליט"א: מהחלק הכתוב. הילדים אינם טפשים. הם יפתחו ויראו. הם רוצים לראות, ספר תורה.

עכ"פ כתוב שם בזה"ל, מזה"ר יחיא בכה"ר יחיא עומסי יבי"ע זצ"ל, היו לו כמאה תיקים מעץ, עם צירים שנפתחים כמו לס"ת רגילים, גם רימוני נחושת יצוקים. שמעתם? היו להם תיקים, וגם רימונים.

במקום לקבור יריעות שנפסלו מס"ת ישנים, היה תופר חלקים מהם לעמודים כרגיל. כנראה הוא הפריד, את היריעות שהתקלקלו. הרי בס"ת הישנים, ישנן חלק יריעות שהן טובות, וחלקן שהן לא טובות. את היריעות הטובות, אפשר לחברן לס"ת אחרים שהם כשרים. והיריעות שכבר אינן ראויות לשימוש, הוא לקח וחיבר אותן, תפר אותן כאילו הן ספר תורה. כמה יריעות בודדות, לכל ספר. לא ס"ת שלם. גם לא מסתבר שיהיה ס"ת שלם, כיון שהוא יהיה כבד לילדים הקטנים. בפרט אם הוא גויל. הרי את התיקים היו עושים מעץ, שזה קל. והוא הוסיף כמה יריעות, כדי שזה יראה כאילו זהו ס"ת. כמה פרשיות.

והיה מחלק אותם לילדים בערב החג, כדי לחבב עליהם ריקודים בביהכ"נ עם ס"ת משלהם.

במקום שישחקו עם תפוח ונר שעוה בראשו, כמו כל ילדי ישראל, היה להם עיסוק משלהם.

אינני מכיר זאת. ישנו דבר כזה? לקחת תפוח עם נר? איני יודע מהיכן מנהג זה.

הוסיפו – הילדים – מטפחות וידית, והנה יש להם ס"ת עם חזן.

מוסיף וכותב קרובו, בן אחותו, שמו ר' שלמה עמיהוד, בזה"ל, חוויה כזאת, עברנו בתור

שואלת הגמרא, והא בעי גניזה? מתרצת הגמרא, שם תהא גניזתה. הס"ת גנוז פה בחלון.

וקשה לכאורה, הרי צריכים לקברו אצל קבר ת"ח? באדמה, לא בחלון? אלא מכאן רואים לכאורה, כי אפשר לגנוז ס"ת, גם שלא אצל קבר ת"ח. וקל וחומר בנדון דידן, שעשו שימוש טוב ביריעות הס"ת.

צריכים לדעת, לגבי העניין הזה שצריכים לקבור ס"ת בלויים בקבר ת"ח, בדרך כלל לא רואים שנהגו כך הלכה למעשה.

וישנו גם נדון, האם המדובר רק לגבי ס"ת, או גם לגבי כל ספרי הקודש.

מהרי"ץ זיע"א בשו"ת פעולת צדיק וחלק שני, סימן קמ"ג כתב בזה"ל, עתה באתי על מה שראיתי קושרי כתבי הקדש, שעושים טבלאות לספרים משיירי כתבי הקדש שבלו, ועושים דבק בין כל עלה ועלה, ומדבקין אותם עד שיעשה כטבלא, ואח"כ נותנין עליהם עור, ועושין אותן כתיק לשמור הספר.

בכדי לעשות כריכה לאיזה ספר, לקחו דפים של ספרים ישנים ובלויים, שבלאו הכי כבר לא השתמשו בהם, הדביקו אותם, חיפו אותם בעור, ועשו מהם כריכות לספרים.

אומר מהרי"ץ זיע"א, וכל זה אסור מדינא, כאשר אני עתיד לכתוב לקמן. מה חרי האף הגדול הזה, לאבד כתבי הקדש שבלו, כאשר ראיתי כמה מהן, ואין דורש ואין מבקש ואין חומל על כבוד הכתבים. מהרי"ץ כותב שם, תוכחת מוסר קשה עליהם.

מהם ספרי תפילות, ומהם בלאות של חומשים, וכמה שמות הקודש יש בהם, ומהם ספרי אגדות הלכות ומדרשים. על זה ידו הדוים. ומנעורי עד עתה, גדל כאבי על זה, לראות זלזול ספרי תורתנו. העל אלה יתאפק ה'. מי ראה כזאת מי שמע כאלה, בזיון הספרים חמדת הלבבות.

הלא יש לנו ללמוד מבגדי כ"ג שלובש ביה"כ, שטעונים גניזה אחר שנשתמש בהם תשמיש קדושה וכו'.

אם ישנו טפח – לכל הפחות טפח – אזי הטומאה עוברת. ואם מניחים דברים בחלון, ישנם דברים אשר ממעטים את השיעור, ואז הטומאה אינה עוברת.

אומרת הגמרא כך, אמר ר' טובי בר קיסנא אמר שמואל, רקיק, אינו ממעט בחלון.

אם מניחים כפר-לחם, פשיטא שהוא אינו ממעט את החלון, מכיון שיקחו אותו משם לאכלו. הרי לא ישאירו את ככר הלחם הזאת שם, אלא יקחו אותה בכדי לאכלה, לכן זה לא מבטל את השיעור. משא"כ רקיק, אולי זה כן ימעט, כי זה מחמת דקותו הוא יתרטב ויתבטל.

הגמרא שם דנה לגבי עוד דברים רבים, מה כן ממעט ומה לא ממעט.

למשל, תינוק בן שמונה חדשים לעיבורו. הרי בזמנם לא היה אינקובטור, אלא התינוק היה מת. אם הוא נולד בחודש השביעי הוא יכול להתקיים, וכן מתחילת חודש התשיעי. אולם בחודש השמיני, הוא לא יכול להתקיים.

הגמרא שם [בדף כ' ע"א] אומרת כך, תניא, בן שמונה הרי הוא כאבן, ואסור לטלטלו בשבת, אבל אמו שוחה עליו ומניקתו מפני הסכנה.

אם הניחו אותו בחלון, אסור לטלטל אותו. א"כ מבטלים אותו שמה, שהרי בשבת אסור לנגוע בו. אמנם זה ביטול רק לזמן.

לאחר מכן הגמ' אומרת, לגבי אם מניחים חרס, כדי ליתן בין פצים לחבירו. כלי חרס, חזי ליה. הרי האדם יקח אותו, הוא לא ישאיר אותו.

מתרצת הגמרא, דמיטנף. שואלת הגמרא, חזי לאומנא. אלה שמקזים דם, לא איכפת להם שזה מטונף, כי בלא"ה הכלים שלהם אינם נקיים. מתרצת הגמרא, דמנקב. מכיון שהוא נקוב, אי אפשר גם להם להשתמש בו. ספר תורה, חזי (למקרא) [למקרי]. איך ספר תורה מבטל? הרי אפשר לקרוא בו? לא ישאירו אותו שמה.

מתרצת הגמרא, בבלוי. מכיון שהס"ת בלוי, מניחים אותו שם, וזהו.

א"כ מה צריכים לעשות?

אומר מהרי"ץ בהמשך בזה"ל, לכן מוטל על ראשי עם קודש, למחות בשולחי יד, החטאים האלה בנפשותם, ולהחרים ולקנוס על זה, עד ישובו ויקבלו עליהם שלא יזידון עוד. ועל המוכיחים נאמר, כי מכבדי אכבד וכו'.

ואם יראה אדם איזה שיירי כתב, עלה או חצי עלה, יגנונו במקום מוצנע ומכובד. ואם היו שיירי הכתבים רבים, יתנם בכלי חרס, ויקברם אצל קבר ת"ת, כמו שהורנו חז"ל, ובכן ישא ברכה מאת ה'.

ובהמשך הוא חוזר וכותב, ולכן כל ירא וחרד יגנוז מה שבלה, ויתנם בתוך כלי חרס, ויקברם אצל קבר חכם, כמ"ש הרמב"ם הלכות ספר תורה ומר"ן הש"ע מהגמ'.

מכיון שהנני רואה שלא נותר זמן, והנושא הוא ארוך, אעצור באמצע הדברים, רק נגמור את הפרט הזה.

דהיינו, מהרי"ץ פשוט לו, כי יש לקבור זאת בכלי חרס אצל קבר תלמיד חכם. זאת הלכה למעשה, גם בזמנינו. מה שבדרך כלל, לא ראינו שככה נוהגים.

הערה מהקהל: אבל מהרי"ץ מדבר, אם הם רבים.

תשובת מרן שליט"א: לאו דוקא. הרי הוא מדבר לגבי 'עלה או חצי עלה'. קוראים 'עלה', בתימנית 'זרקה', לדף. כי זה כמו עלים של עץ. כך הדבר מצוי גם בלשון כסף משנה, וזולתו.

*

בשלחן ערוך המקוצר [יורה דעה חלק ב', סימן קס"ו, בעיני יצחק הערה א', דף קפ"ה] הבאתי בס"ד בזה"ל, ספר תורה שבלה או נפסל לגמרי באופן שאי אפשר לתקנו, מבואר בגמרא ובפוסקים שמניחים אותו בכלי חרס וגונזים אותו אצל קבר תלמיד חכם, אפילו אצל מי שלא היה לומד גמרא אלא רק משניות וכדומה, וכדקיימא לן בש"ע או"ח סימן קנ"ד סעיף ה' ויו"ד סימן רפ"ב סעיף י' ובאחרונים.

וביאר הערוך השלחן באו"ח שם סעיף ח', שאין זו חובה, אלא אם יש לו מקום מוצנע לגנוז בביתו בתיבה וכיו"ב או בביהכ"נ, ודאי עדיף טפי מאשר בקרקע, ודלא כפמ"ג שכתב שזו חובה יעו"ש.

לפי הערוך השלחן, נראה דפשיטא בנושא שלנו שהדבר מותר. כי הוא אומר, שאם ישנו מקום מוצנע, בודאי שתניח שם, כי זה יותר טוב מקרקע. הוא לומד, שהדבר איננו חובה, אלא היתר.

עכ"פ גם הפמ"ג סיים להניח בצריך עיון, שלא ראה נוהגים כן, הביאו הביאור הלכה שם ד"ה וגונזין.

והוספתי על כך, וגם אצלנינו, אין כלל מנהג לקבור ס"ת אצל קבר ת"ת. אמנם מניחים אותו בכלי חרס, ומטמינים אותו בקרקע.

במשך הזמן ביררתי את הנושא, במשך השנים, ובדעתי בעז"ה לתקן זאת במהדורא המושלמת בעזרתו יתב'. כי זה לא ש'אין כלל מנהג לקבור ס"ת אצל קבר ת"ת, אלא יש שלא נהגו לקבור ס"ת אצל קבר ת"ת. כי ישנן כאלה שכן נהגו. קיימו את ההלכה הזאת. במקום המלים, אין כלל מנהג וכו', צ"ל יש שלא נהגו וכו'.

אמנם מאידך מהרי"ץ בשו"ת פעולת צדיק ח"ב סימן קמ"ג (ב') הורה הלכה למעשה שתי פעמים [בד"ה ולכן מוטל, ובד"ה ולכן כל ירא], לקבור אצל קבר ת"ת. ולא רק לגבי ס"ת, כי המדובר שם אפילו על שיירי כתבים של ספרי תפילות ואגדות הלכות ומדרשים יעו"ש. ועיין כף החיים שם באו"ח סימן קנ"ד ס"ק ל"ו, שהביא מחלוקת בזה בין האחרונים, אם רק ספר תורה צריך כלי חרס, או גם שאר דפים בלויים.

ממהרי"ץ רואים, כי פשוט לו שזהו לאו דוקא ס"ת. אפילו דפים בלויים, צריכים להניחם בכלי חרס, אצל קבר תלמיד חכם.

היום בזמנינו, בדרך כלל לא עושים זאת. לא גונזים בכלי חרס, ולא אצל קבר תלמיד חכם. אפילו ספר תורה, לא גונזים בקבר ת"ת.

יודו בנ"ד, מכיון שישנו בכך עוד יותר כבוד לס"ת, כי משתמשים בכך להקפות בשמחת תורה. מצאו לזה חידוש, רעיון, איך לפתור את העניין.

השם ברוך הוא יאיר עינינו.

שאלה מהקהל: אולי מפני שמעלין בקודש ולא מורידין, עדיף לקבור אותו ככה, ולא להשתמש בו לדבר אחר?

תשובת מרן שליט"א: נכון מאד. אבל הדבר אינו מוסכם. דעת הט"ז באו"ח סי' קנ"ד שעדיף להוריד לקדושה קלה יותר, מאשר לבטל את השימוש לגמרי, אבל רבים אומרים שגם לשיטתו זה רק בתשמישי קדושה, ולא בקדושה עצמה כמו בנ"ד שהמדובר על ספרי תורה. ובלנ"ד נרחיב בשיעור נוסף.

שאלה מהקהל: כיום ישנם ס"ת פסולים שמשאירים אותם בארון-הקודש, ובשמחת תורה מסתובבים איתם.

תשובת מרן שליט"א: יפה. ואיך ידעו לא לקרוא בהם במשך ימות השנה?

תגובת השואל: הם יודעים שהס"ת פסולים, רק בשמחת תורה הם מוציאים אותם להקפות.

[לעניין גניזה, יש לעיין במה שכתוב בתחילת דברי מתרגם פירוש המשנה לאחד מקדמונינו ונדפס על שם רבינו נתן אב הישיבה. ויש לברר גם כן עניין ספרי תורה המקודשים, שיש מהם שכבר נפסלו מרוב שנים, ואעפ"כ השאירו אותם בהיכל. וכן שמות קדושים שקלפו אותם מספר תורה, והדביקו בדפי ספרים, כמו שראיתי כך בתיגאן ישנים. איתמר.

גם אני הקטן ראיתי שהדביקו שם הוי"ה שנקלף (כפי מנהגינו, וכמ"ש בס"ד בשו"ת עולת יצחק חלק ב' סימן קל"א קל"ב קל"ג) בסוף תאג כת"י. ומובן כי זה מפני שעל ידי כן הוא נשמר טפי, דאידי דזוטר מירכס. יב"ן].

הערה מהקהל: יש לי חבר בעיר ראש העין, שראה בכמה לוויית כי כן קוברים ס"ת בכלי חרס, בקבר של ת"ת. תגובת מרן שליט"א: אם כן יפה מאד.

הערה מהקהל: ספרי תורה שנשרפו, ככה עושים להם. גם בעיר בני ברק ת"ו, ישנם כמה קברות לספרי תורה.

תגובת מרן שליט"א: אכן. בעז"ה לאט לאט אנחנו נגיע לכך. לגבי ס"ת שנשרף, גם הם מודים שקוברים את האפר בכלי חרס בקרקע. אבל האם המדובר בקבר ת"ת, זהו נושא נוסף.

*

בספר גנזי הקודש [פרק ט"ו סעיף ד', דף ק"ס] כתב בזה"ל, שאר כתבי הקודש הטעונים גניזה, אין חיוב להניחם בכלי חרס, אבל לא יקברם בקרקע כמות שהם, אלא יניחם בשקי ניילון. ואם הקבר עשוי בבנין וכדו', שהוא שמור מפני מים ורוח וכדו', יכול לקברם כמות שהם. ותשמישי קדושה, כגון ארון קודש ועצי חיים, אין צריך לעטפם.

ובהערה [אות י'] הוא מביא את המגן אברהם, שסובר כדעת מהרי"ן. וז"ל שם, במ"א סי' קנ"ד סק"ט כתב, שבעינן כלי חרס בספרים, כמו בס"ת. (וכ"כ בשו"ת באר שבע סי' מ"ג). אולם בפמ"ג בא"א סק"ט (הו"ד במשנ"ב ס"ק כ"ב) כתב, זמ"ש ספרים, לא ראיתי נוהגין כן. ואולי נביאים וכתובים, כשהם כתובים בעור ודין בגלילה – דהיינו על קלף, לא ע"ג נייר – וצ"ע.

וכדברי הפמ"ג כתב בשו"ת זרע אמת יו"ד סי' קל"ג, ובלבושי מרדכי [תרצ"ז] סי' רל"ה אות ב'. וכן פסקו הגרי"ש אלישיב, הגר"ש ואזנר, הגר"נ קרלין (שליט"א) [זצ"ל], וכן דעת הגרב"צ אבא שאול זצ"ל (הובאו דבריו בספר ברכת נפתלי ח"ב). הם כן מקילים בזה.

אולם בעז"ה, נברר זאת בהמשך. כי נראה לי שבנדון דידן, רוב הפוסקים מתירים. זהו דבר ברור. ויכול להיות, שאפי' גם אלה החולקים,

בעניין השיר 'לכבוד התנא האלהי, רבי שמעון בר יוחאי, מגבית לטובת הוצאת החוברת המתריעה על החירוף והגידוף כשהוגים את הה"א בפתח, תמורת חירק.

מאיתו יתברך, לכבוד רשב"י, אנחנו בעז"ה חושבים להפיץ קונטרס חדש חשוב בשם התנא האלהי. הנושא הוא בעניין השיר הנפוץ הזה כיום, 'לכבוד התנא האלהי, רבי שמעון בר יוחאי, כאשר אמרנו בס"ד [בשיעורי מוצש"ק נשא, בהעלותך, חוקת ובלק, התשפ"א] כי בעז"ה העניין של אסון מירון, אירע בדיוק כאשר שרו את השיר הזה. ודיברנו על כך, שזהו בגלל החירוף והגידוף, כי הם אומרים 'האלהי' בפתח, במקום חירק. כביכול עשו את רשב"י, אלוה. כמה שרשב"י הוא חשוב, לעשות אותו אלוה זהו חירוף וגידוף. דיברנו על כך בהרחבה, בשנים שעברו.

ידידנו הרב מאיר אהרונז' הי"ו, והרב עוז שלום עֶרֶק הי"ו, ב"ה פעלו הרבה בנושא הזה, אספו והדפיסו את כל מה שדיברנו, ולא האמנתי למראה עיני. הראו לי הערב, חוברת של 63 עמודים, שלקחו מן אותם השיעורים, הם סידרו וערכו את זה, בטוב טעם ודעת, עם כותרות ומפתחות וכו'.

הנני מקוה, בעזרתו יתב' ויתע', כי הדבר הזה יעזור הרבה, לעצור את הנגע הזה. אבל כמובן, אם אין קמת, אין תורה. כמו שלמדנו זאת היום בשב"ק, בפרק השלישי של מסכת אבות. ע"כ ידידנו הרה"ג אלעזר יוסף הי"ו, יעשה כעת מגבית לצורך עניין זה, כי המדובר לחלק את הקונטרסים חנם.

ובכללם ברכות לראש משביר ידידנו ר' אליהו סאיצקי הי"ו מארצה"ב, שתרגם בעין יפה ובנפש חפצה לזכר נשמת אביו שלמה זלמן בן יחזקאל ז"ל. תנצב"ה. כן ירבה וכן יפרוץ להגדיל תורה ולהאדירה, וזכות הרבים תלויה בו. הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד, אכ"י"ר.

[הערת ידידנו הרה"ג אח"כ שליט"א. המכריז בסוף השיעור אמר רשב"י בפתח, ולענ"ד

צריך להעיר לו שגירסתנו רשב"י בחירק. וכן יש להעיר תמיד על כל שיבוש. ורוב ככל רבותינו זצ"ל התייאשו ולא היו מעירים, ולכן השיבושים השתרשו בציבור. לעומתם, מהרח"כ זצ"ל היה מעיר מיד על כל שיבוש. ואין לחוש מצד הבושה ובפרט בציבור, שהרי בודאי הכל רוצים ללמוד, והכל יודעים שהשיבוש אינו מצד האומר, אלא כך למד בקטנותו עכ"ל נר"ו.

אך פֶּמָה נעיר, הרי השגיאות כיום מרובות מאד, ויש לחוש להלבנת פנים, לפי המציאות היום, ואפילו בקריאת ס"ת כשהשגיאות מרובות כמו שמצוי היום אצל הרבה קוראים, אנחנו שותקים. ועיין מ"ש בס"ד בשיעור תזריע ומצורע התשפ"א בשל"ב. והוא רחום יכפר וגו'. יב"ן].

וזכות רשב"י תגן עלינו ועליכם ועל כל ישראל, אכ"י"ר.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך.

השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א.

הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

בברכת התורה
הנהלת יד מהרי"ץ

טלפון: 050-4140741

לק"י

הננו להודיע בזאת כי
השיעור השבועי הקבוע

של מרן הגאון
הרב **יצחק רצאבי שליט"א**

פוסק עדת תימן

מח"ס שלחן ערוך המקוצר ח"ה, שו"ת עולת יצחק ג"ח ועוד

ממשיך להתקיים מדי מוצאי שבת קודש

עכשיו בחדשי הקיץ

השיעור מתחיל בשעה 21:30

בבית המדרש "פעולת צדיק"

רח' המכללה (מהרי"ץ) 4 בני ברק

(פינת רח' בירנבוים 2 ליד "שוק השומר")

**ציבור האברכים בני הישיבות
וכלל שוחרי התורה מוזמן**

שיעור שכולו חידוש - ממנו תצא מלא וגדוש